

LATVIEŠU CIMDI – 2006

KĀ LATVIEŠI NATO CIMDUS ADĪJA

SATURS

PRIEKŠVĀRDS	5
LATVIEŠU CIMDI: ADĪŠANAS, VALKĀŠANAS UN DĀVINĀŠANAS TRADĪCIJAS.	7
KĀ CIMDUS NATO SAMĪTA VIESIEM ADĪJA LATVIJAS NOVADOS	13
KURZEME	13
KULDĪGAS RAJONS	13
LIEPĀJAS RAJONS	15
SALDUS RAJONS	17
TALSU RAJONS	19
TUKUMA RAJONS	23
VENTSPILS RAJONS	27
ZEMGALE	31
AIZKRAUKLES RAJONS	31
BAUSKAS RAJONS	37
JELGAVAS UN DOBELES RAJONS	43
JĒKABPILS RAJONS	51
LATGALE	55
BALVU RAJONS	55
DAUGAVPILS RAJONS	63
PREIĻU RAJONS	65
RĒZEKNES RAJONS	69
VIDZEME	73
CIMDU VASARA	73
ALŪKSNES RAJONS	79
CĒSU RAJONS	83
MADONAS RAJONS	87
VALKAS RAJONS	89
VALMIERAS RAJONS	93
KĀ TAS VISS BEIDZĀS	95
KAS PAR NATO CIMDIEM TIKA PUBLICĒTS LATVIJAS MASU MEDIJOS	99
AVOTI. KUR ADĪTĀJĀM MEKLĒT LATVIEŠU ETNOGRĀFISKO CIMDU RAKSTUS	103
IZMANTOJAMĀ LITERATŪRA	105

PRIEKŠVārds

Šī ir grāmata ir autoru kolektīva darbs. Tā vēsta par unikālu notikumu:

- par to, kā neticami īsā laikā tika saceltas kājās Latvijas lauku sievas (un daži vīri) godājamam darbam, kas palīdz mūsu tautai kļūt ieraugāmai pasaules tautu kopībā,
- par to, kā dažos mēnešos tika uzadīti 2250 cimdu pāru – dāvana 2006. gada *NATO* samita viesiem Rīgā,
- par to, kā Latvijas Lauku sieviešu apvienības izveidotā kooperatīvā savienība „Akorande”, izturējusi Aizsardzības ministrijas organizēto konkursu, mudināja adītājus visā Latvijā **cimdus – šo kultūras fenomenu** – izcelt no latvisko vērtību krātuves,
- par to, kā lauku sievas, līdzīgi kā 19. gadsimtā, pa starpu vasaras dienišķajiem lauku darbiem adīja, adīja, adīja. Adīja krāšņus latviskus cimdus. Ar autora izjūtu, nepretendējot veidot etnogrāfisko cimdu (18.–19. gs.) kopijas,
- par to, kā latviskā gaume un amata prasme, kā radošais prieks un sirds siltums tika iznesti pasaulē. Šos cimdus kā dāvanu saņēma visietekmīgākie cilvēki pasaules politikā.

Šis ir savdabīgs stāsts – te jūtama 2006. gada vasara Latvijas lauku sieviešu acīm. Adītāju atmiņas atspoguļo situāciju Latvijas novados – lauku sievu dzīvi, domas un darbus šodien.

2006. gada vasara Latvijā pagāja, gatavojoties *NATO* samitam. Rokdarbnieču veikumu atspoguļoja gan vietējās rajonu avīzītes, gan lielākie Latvijas laikraksti latviešu un krievu valodā, gan žurnāli, kā arī radio un televīzija. Šis tautas mākslas fenomens piesaistīja arī pasaules plašsaziņas līdzekļu uzmanību. Aktuālāko informāciju varēja atrast *NATO* samita mājaslapā www.rigasummit.lv.

Šajā grāmatā ir apkopotas cimdu adītāju pārdomas, *NATO* samita viesiem noadīto cimdu attēli un publikācijas par šo unikālo notikumu. Izdevuma nobeigumā ir iekļauta informācija adītājiem – ieteicamie avoti par rakstaino cimdu adīšanu.

LATVIEŠU CIMDI: ADIŠANAS, VALKĀŠANAS UN DĀVINĀŠANAS TRADĪCIJAS.

Baiba Vaivare, Mg. art.

Dzejnieks Imants Ziedonis ir teicis: „Latvieši iziet pasaulē ar rakstainajiem cimdiem un met tos tautu kultūras dārgumu krātuvē pie persiešu paklājiem, indiešu un japāņu zīda audumiem, ķīniešu porcelāna, krievu kokgriezumiem, Briseles mežģinēm, Kaukāza tautu filigrānajiem metālkalumiem.”

Latviešu rakstainie cimdi ir ne tikai praktiski lietojams apģērba gabals, bet arī dāvana (velte, zieds) ar dziļi simbolisku jēgu. Cimdu dāvināšana ir viena no īpatnējākajām un skaistākajām latviskās identitātes izpausmēm. Īpaši nozīmīgās reizēs saņemtos cimds nenovalkāja, bet nodeva no paaudzes paaudzē un glabāja kā dzimtas dārgumu.

Daudzas dainas liecina, ka cimdi ir cieši saistīti ar tautas tradīcijām, dažādiem sadzīves un godu rituāliem. Sevišķi spilgti tas izpaužas precību un kāzu, retāk – bērnu un krustabu dziesmās. Ja pieaugusi meita puisim dāvināja cimdu pāri, tā parasti bija saderināšanās zīme. Lai turpmākā dzīve būtu laimīga un pārtikusi, līdz kāzām uzadīja vairākus desmitus cimdu pāru. Ir bijuši gadījumi, kad pūrā bija vairāk nekā 100 cimdu pāru, kurus līgava dāvināja (veltīja) līgavainim, viņa vecākiem, kā arī radiem un kāzu viesiem. Cimds līgava ziedoja (meta), kad jaunais pāris iebrauca pagalmā un apstaigāja turpmākajā dzīvē nozīmīgas vietas, atstājot tos pie akas un pirts, pie kūts un dzīvojamās ēkas, ienākot istabā, pie pavarda, uz krāsns... Šis rituāls nodrošināja jaunajam pārim svētību (auglību, bagātību, saticību) visu turpmāko dzīvi.

Pateicībā par dažādiem pakalpojumiem cimds dāvināja arī citos godos. Krustabās pa cimdu pārim no vecākiem saņēma krusttēvs, krustmāte un mācītājs. Savukārt bērnu pūram bija nepieciešami pat desmit un vairāk cimdu pāru – zārka vedējiem un nesējiem, kapa (dobes) racējiem, izvadītājiem. Bērnu cimds parasti adīja tumšākās krāsās – ar brūnu, zaļu, melnu, nereti ieadot gaišākus skujiņu un krustiņu rakstus.

Lai pieadītu pilnu cimdu pūru, meitenes pie adīšanas ķērās jau no desmit gadu vecuma vai vēl agrāk. Pirmie cimdiņi tapa vairākas nedēļas un pūrā nebija liekami, taču vēlāk laba adītāja cimdu pāri spēja noadīt vai pa vienu dienu. Bērnu cimds sievas sāka adīt mūža otrajā pusē. Šī tradīcija vēl aizvien ir saglabājusies vietumis Latgales pusē un Dienvidkurzemē. Cimdu pāri kā velti deva arī nozīmīgos sadzīviskos notikumus, piemēram – kalējam, kad tas pirmo reizi apkala zirgu.

Latviešu rakstainie cimdi, to radītāji un valkātāji ir apbrīnas vērti. Par to jau 1841. gadā rakstīja vācu ceļotājs, ģeogrāfs J. G. Kols (*J. G. Kohl*): „Ļoti nozīmīgu vietu citu apģērbu vidū ieņem cimdi, kurus neviens tauta nelieto tādā vairumā kā latvieši. Roku apģērbšana viņiem šķiet tikpat nepieciešama kā kāju un stilbu, tāpēc viņus gandrīz vienmēr redz cimdus. Vēršiem vai zirgiem pakaļ skrienot, ganu rokas ir tērptas cimdos, malkas cirtējs mežā bez cimdiem cērt kokus tikpat reti kā bez cirvja, pat puiši, mēslus vezdami, dakšas ņem ar cimdiem, it kā viņi tā darītu tīrības dēļ... Cimdi latviešiem ir parasts dāvinājuma priekšmets... It sevišķi kāzās visiem viesiem tiek dāvināts liels skaits cimdu... Tos līgavas darīnot pašas no mikstas vilnas, ieadot sarkanas zvaigznītes, puķītes un kāsišus pēc tūkstošiem paraugu, kuru izgudrošanā neapsikst viņu izdoma.”

Latvijā senākie adītie pirkstainie un dūrainie cimdi ir atrasti Rīgā, veicot arheoloģiskos izrakumus. Tie datējami ar 15. gadsimtu, bet adīti, iespējams, vēl senāk, par ko liecina izrakumos atrastās adāmadatas, kas attiecināmas uz 14. gs. Iespējams, ka tie ir vecākie adītie cimdi Eiropas ziemeļu un austrumu daļā. Ziņas par adītiem cimdiem Lietuvā ir no 16. gs, savukārt Igaunijā – no 17. gs. Eiropas dienvidos adīšana pazīstama jau 7.–8. gs., Polijā – 12.–13. gs. (nav zināms, vai adīti arī cimdi), taču Skandināvijā cimdu un zeķu adīšana izplatījusies vien 18.–19. gs.

Pasaulē pazīstami dažādās tehnikās darināti cimdi: senākie – adatas pinuma tehnikā, vēlāk – adīti, tamborēti vai šūti. Raksti uz cimdiem nereti ir izšūti. Lielākā daļa pasaules tautu cimdu rotāja ar agu, retāk – ģeometriskiem ornamentiem, savukārt latvieši – pārsvarā ar ģeometriskiem rakstiem.

Latvijā senākie cimdi ir vienkrāsaini, darināti adatas pinuma tehnikā. Līdz 18. gs. pamazām tos pilnībā nomaina rakstaini adītie cimdi (15.–16. gs. darina un valkā gan vienus, gan otru). Laikam ritot, krāsu salikumi un raksti kļūst aizvien bagātāki, krāšņāki.

Rīgas arheoloģiskajos izrakumos atrastie 15. gs. cimdi ir darināti no baltas aitas vilnas dzijas, joslās ieadot sarkanus un melnus rakstus. To kompozīcija atgādina greznos līgavaiņa cimdu, kādi adīti vēl 18.–19. gadsimtā. Tas liecina par tradīciju noturīgumu, pārmantošanu no paaudzes paaudzē. Latviešu cimdu pārsvarā rotā ģeometrisks raksts, retāk ziedu un lapu motīvi (Latgalē, Dienvidkurzemē).

Darba cimdi tiek adīti sīkiem rakstiem, mainot 2–3 krāsu pavedienus. Tādējādi isie pārstaipi cimda iekšpusē dara cimdu biezāku, siltāku un izturīgāku pret dilšanu. Valniša daļu nereti ada savelkošā (sviķelainā) rakstā, lai cimdus labāk piegulētu rokai. Darba cimdiem noraukums var būt adīts trijstūra veidā (saadījums četrās vietās – 1. un 3. adatas sākumā, 2. un 4. adatas beigās) vai apaļais (astoņās vietās – katras adatas sākumā un vidū).

Godu un dāvināmos cimdu ada daudz greznākus: ar lielākiem un sarežģītākiem rakstiem, krāšņākiem valnišiem, izsmalcinātām krāsām; noraukumus – parasti trijstūra veidā. Reizēm cimdu rotā 1–3 krāsainas bārķu rindas. Rakstos ieadītās zīmes nereti ir saistītas ar mitoloģiskajiem vai dabas spēkus personificējošiem simboliem – ar sargājošu un laimi nesošu nozīmi. Svētkos (arī vasarā) vīri uzskatīja par goda lietu greznos rakstainos cimdu nēsāt aizspraustus aiz jostas – kā krāšņu akcentu pie pelēkajiem vai baltajiem svārkjiem.

Vissenāk lietotās krāsas – pamatam no balta līdz melnam (viss, kas aitam mugurā), rakstiem – madaru sarkanais, mēļi zilais, dzeltenais. Dzijas krāso ar dabas krāsvielām, parasti krāsošanā iekļaujot fermentāciju – lai dzijas iegūtu noturīgu krāsojumu, tas mazāk pluktu un balotu. Gadsimtu gaitā krāsošana kļūst izsmalcinātāka, tiek meklēti dažādi augi, lai iegūtu bagātākas krāsu nianšes, veidotu pārsteidzošus to salikumus. 19. gs. vidū, kad Latvijā sāk izplatīties ķīmiskās krāsvielas, arī cimdu kolorīts mainās – tie kļūst košāki, nereti parādās, piemēram, iepriekš nepierastie violetie un rozā toņi.

Viena no lielākajām 18.–19. gadsimta cimdu kolekcijām glabājas Latvijas Nacionālā vēstures muzeja Etnogrāfijas nodaļā (apmēram trīs tūkstoši cimdu, zeķu un to paraugi, kuri neatkārtojas). Atšķirīga kolekcija glabājas Latvijas Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā. Liepājas vēstures muzeja krājumā ir krāšņie Kurzemes cimdi, kādi nav sastopami nekur citur. Arī etnogrāfes Mirdzas Slavas savāktajos 5500 cimdu rakstos neviens pilnībā neatkārtojas.

Mūsdienās rakstainos cimdus vēl aizvien ar prieku tiek ne vien adīti, bet arī valkāti. Krāšņos cimdus nereti dāvina Latvijas viesiem kā savdabīgās kultūras simbolu. Ikvienai Latvijas meitenei skolas gados nācies noadīt kaut vai vienu dūraiņu pāri, jo cimdu adīšana ir iekļauta skolas programmā, mājturības priekšmeta obligātajā sadaļā. Tomēr jāatzīst, ka patlaban lielākās cimdu adītājas ir lauku sievietes cienījamajos gados.

KĀ CIMDUS NATO SAMITA VIESIEM ADĪJA LATVIJAS NOVADOS

KURZEME

KULDĪGAS RAJONS

Kuldīgas rajona meiteņu vārdā
Liga Nikolājeva, tālr. 28381788

Pagājusi vasara atmiņā paliks ne tikai ar savu svelmaino karstumu, bet arī ar NATO samita dalībniekiem dāvināšanai paredzēto cimdu adīšanu. Mēs, septiņas meitenes no Kuldīgas rajona, piekritām šim atbildīgajam darbiņam, jo jācenšas izmantot katru dzīves sniegto iespēju. Kā mums gāja, adot šos cimdus? Tikpat raibi, cik raibi ir mūsu noadītie cimdi. Sākumā likās kas tad tur ko noadīt cimdu pāri! Vēlāk, kad mūsu jaukā Kurzemes koordinatore Ina Valtere nostāstīja sīki un smalki, kas un kā jāada, kļuvām domīgākas. Dažas jau gribēja plinti mest krūmos. Taču dzīvē jau tā ir iekārtots – jāpaiet kādam brīdim, jāapdomājas, un viss nostājas savās vietās, adīklis ir paņemts rokās un top cimdu pāris. Vienīgi žēl, ka nebija iespējams nofilmēt tos mirkļus, kad adīklis ar slaidu loku piezemējās istabas stūrī. Diezgan daudz nācies ciest arī rakstu grāmatām, kamēr tika atrasts sirdij un izmēriem atbilstošs raksts.

Trio

Veicot šo darbu, izveidojās arī kopības sajūta, centāties cita citu atbalstīt gan ar padomu, gan ar joku, gan arī labu vārdu. Apkārtējiem laikam šķita, ka galīgi dullas palikušas – nevis tā kā kārtīgas lauku sievas ravē dārzus, bet gan vasaras laikā staigā ar adīkliem rokā. Vasaras svelme arī nāca talkā. Kad laukā vairs nevarēja izturēt, tad telpās adīklis rokās un darbs turpinās. Ja ļoti gribas, visu var paspēt: dārzus izravēt, bērnus pabarot, vīru samīļot un, protams, saadīt cimds. Darbiņš ir paveikts. Centāties to padarīt pēc labākās sirdsapziņas. Daudz iemācījāties. Tika pārbaudīta savstarpējā atbildības sajūta, uz ko var paļauties un uz ko ne. Visi krenķi ir aizmirsušies, iegūtie sirmie mati nokrāsoti, un atceroties var pasmaidīt. Sakām lielu paldies Kurzemes koordinatorei Inai Valterei par sniegto atbalstu un konsultācijām. Ceram, ka mūsu adītie cimdsildīs sirdis un rokas NATO samīta viesiem.

LIEPĀJAS RAJONS

Adītājas: Gunta Inte u. c.

Gunta Inte: „Man apkārt visi nodarbojas ar rokdarbiem, tādēļ adīšana, tamborēšana, izšūšana un citi rokdarbu veidi bija dzīves sastāvdaļa, kur piedalījos arī es. Pats pirmais rokdarbs tapa apmēram piecu gadu vecumā, kad ar ziliem diegiem kātiņdūrienā izšuvu bezdelīgu, to sūtīju krustmātei uz vārdadienu. Drīz tam sekoja arī pirmais adījums – svītrains šalle kaķim. Lai man nebūtu garlaicīgi, mājās guļot slimības gultā, mamma parādīja, kā tamborēt pinīti. Un tad jau skola bija rokā – aizrāvos ar rokdarbiem. Kādu desmit gadu vecumā izlūdzos lielu plastmasas lelli. To apadīju, apšuvu un aptamborēju no galvas līdz kājām.

Pirmais dūraiņu pāris tapa 11–12 gadu vecumā. Izvēlējos rakstu no Kurzemes cimdu rakstu grāmatas. Zinu gan, ka vienā vietā raksts sajuka, tomēr cimdu pāris bija gatavs. Kamēr skolā mājturības stundās citas meitenes mācījās uzvest valdziņus, jau varēju palielīties ar saviem adītajiem dūraiņiem. Vēlāk cimds adīju ne tikai sev un saviem tuvajiem, bet ikvienam, kam tos vajadzēja. Iemācījos adīt arī pirkstaiņus. Rokdarbi – tā ir laba dāvana, ar kuru esmu izlidzējusies ne reizi vien. Un cilvēki to prot novērtēt. Ir gan arī tādi, kas atzīst, ka veikalā pirktā masu produkcija ir tikpat laba. Manuprāt, rokdarbs nav tikai dāvana vien, ko var nopirkt par santīmiem veikalā vai tirgus būdā. Tas ir miļums, labās domas, kas ieadītas darbā, vēlot valkātājam veselību un laimi.

Šoreiz iesaistījos cimdu adīšanā NATO samita dalībniekiem un viesiem. Man vienmēr šķitis aizraujoši piedalīties šādās akcijās. Tā bija jauna, ar grūtībām saistīta pieredze, jo adīšana ir radošs, tomēr visai nogurdinošs darbs. Vairāki paziņas, redzot mani adām, izrādīja interesi, un vēlāk tapa cimdi arī viņiem. Bez rokdarbiem nevaru iztikt ne dienu.“

SALDUS RAJONS

Adītājas: Zinta Vārpiņa, Zaiga Ceimere, Alda Strazda, Aina Delvere u. c.

Daina Marcinkus, žurnāliste (Saldus rajona laikraksts „Saldus Zeme“, 2006, 7. sept.):

„Saldnieces pa visām kopā uzadīja 40 pārus cimdu. Cimdi – lielākoties pelēcīgi, ar košām oranžām, dzeltenām, brūnām un zaļām uguntīnām kā veļu laika novakare. Izskatās pūkaini un silti, un arī pašas adītājas tausta un priecājas – esot tik mīksti, „ka vai ausī var bāzt”! Prasības bija augstas, dažai labai sievietei likās pat par augstu. Darbiņš tiks padarīts. Vīriešu cimdium, piemēram, tika dots izmērs, un var būt 1 cm atkāpe gan garumā, gan platumā. NATO kungi taču arī visi nav vienādi, vai ne? Bija noteikts, ka jābūt divtēku dzijai, vismaz 80% vilnas. Tīras vilnas dzija Latvijā nemaz tik viegli nav nopērkama, turklāt adījums iznāk raupjāks un asāks – no tās var īstus mežinieku cimdus adīt! Rīgas Centrāltirgū esmu sameklējusi kādu dzijas ražotāju no Preiļiem, tam ir piemērota dzija.

Komisija

Adītājas smejas, ka ieteikums cimdu rakstos neizmantojot svastikas jeb ugunskrusta elementus sacēlis tādu ažiotažu. Vai tad latviešiem rakstu trūkstot? Druvenietes piekrit, ka cimdu adīšanas bums iekrīt galīgi netaikā, jo jūlijs, augusts, septembris lauku sievietēm ir nepārtraukts darbu cēliens – ravēšana, ražas vākšana, marinēšana un konservēšana, kartupeļu laiks. Cimdium jābūt uzadītiem līdz 26. septembrim, tad tie jāved uz Rīgu. „Aizeju pie Zaigas, skatos, viņa plēšas pa dobēm – kamēr adījusi, tās aizaugušas,” smejas Zinta. Tomēr mājas darbi pavisam novārtā atstāti neesot, kaut steidzīgāk, tiekot izdarīts viss. Daba pati izkārto laiku adīšanai – kad bijis liels karstums, laukā strādāt nevarēja, sēdēja un adīja. Tagad savukārt biežāk uzlīst. Arī ģimenes nepārmetot, ka šovasar saimnieces pagalam nevaļīgas. Drīzāk lepojas – re, viņa dāvanas NATO samita dalībniekiem. Taču ne visas prasmīgās adītājas var savienot steidzamo pasūtījumu ar pienākumiem mājās – druvenietei Jadvigai Blumfeldei nācies atteikties no piedalīšanās projektā. Viens cimdu pāris tapis, un arī to vedis uz Rīgu.

Cimdu adīšana ir laikietilpīga. Zinta ir aprēķinājusi – vienam pārim paiet aptuveni diennakts: astoņu stundu laikā varot uzadīt vienu cimdu bez ikšķa. Neesot labi darbu vairākkārt pārtraukt, jo katreiz adījuma rokkraksts mazliet var atšķirties. Kad aizrunājami, vai adīšanu var savienot ar televizora skatīšanos, domas atšķiras. Krāsainiem rakstiem vajag daudz uzmanības, ja aizraujas ar varoņu vērošanu, valdziņu skaitīšana viegli varot sajukt. „Reizēm, kad man atstāta kādas filmas saturs, konstatēju – jā, to filmu es esmu noklausījusies,” Zinta joko. Zaiga atzīstas, ka līdz šim darinājusi gan vienkrāsainus bērnu dūrainišus, gan mežģīņotus dāmu pirkstaiņus, bet rakstainus dūrainišus adot pirmoreiz. Taču esot iepaticies. Arī pārējām vīriešu cimdu adīšana esot neikdienišķs darbs. Rakstainus dūrainišus labprāt valkā sievietes.

„To, ka sievietes ada, Latvijā neuzskata ne par ko nopietnu, drīzāk pat par arhaismu – ak, tu vēl joprojām adi?...” Zinta Vārpiņa neslēpj gandarījumu, ka viņas iemīļotais rokdarbu veids guvis ievēribu. „Es sēdēju savā stūrī un adīju, un... šķitu sev kā tāds dinosaurs.“ Druvas adītājas apvienojušās interešu klubā „Rasa” un piedalās LLSA organizētajās izstādēs Rānavā, Ķīpsalā, Valgā, Vilandē. Nedēļu pirms cimdu vešanas uz Rīgu bija to izstāde Saldus pagasta bibliotēkā. Kas zina, varbūt vēl daža laba klusa adītāja, kas prasmi veikli ņirbināt adatas par niekošanos vien uzskatījusi, te ieraudzis, cik skaista ir viņas aizraušānās un cik nozīmīga tā var kļūt.“

TALSU RAJONS

Koordinatore: Ina Valtere

Adītājas: Ina Valtere, Anete, Alda, Santa, Larisa u. c.

Ina Valtere:

„Sabiles novada amatnieku centrs veic vienu no svarīgākajiem uzdevumiem – latviešu tautas mākslas mantojuma apzināšanu. Tādējādi tiek vākti, apstrādāti un uzglabāti latviešu tautas raksti, to skaitā arī cimdu raksti.

Cimdu adīšana NATO samita viesiem bija ļoti atbildīgs pasākums, izmantojot mūsu lielāko nacionālo mantojumu – cimdu rakstus. Piedāvājums tik lielā apjomā bija pārbaudījums, lai apliecinātu Latvijas Lauku sieviešu apvienības dalībnieču meistarību. Tas bija goda jautājums pateikt – jā, mēs to darīsim! Pēc tam ļoti rūpīgi analizējām, kā to izdarīsim. Ļoti palīdzēja mūsu lielā LLSA kolektīva spēks. Vispirms darba grupā apvienojās pārstāvji no katra apvidus – Kurzemes, Latgales, Zemgales, Vidzemes. Šie pārstāvji strādāja ar kolektīviem, kuros savukārt apzināja cimdu adītājas. Tad sākās visinteresantākais darbs. Visi ar lielu entuziasmu meklēja sava novada cimdu rakstus ne tikai publicētos izdevumos vien. Izdevās atrast senu rakstraudžu pierakstu burtnīcas. Tādējādi šis pasākums deva neatsveramu ieguldījumu seno rakstu apzināšanā un atjaunošanā.

Sabiles Amatniecības centrs

meistarību. Tas bija goda jautājums pateikt – jā, mēs to darīsim! Pēc tam ļoti rūpīgi analizējām, kā to izdarīsim. Ļoti palīdzēja mūsu lielā LLSA kolektīva spēks. Vispirms darba grupā apvienojās pārstāvji no katra apvidus – Kurzemes, Latgales, Zemgales, Vidzemes. Šie pārstāvji strādāja ar kolektīviem, kuros savukārt apzināja cimdu adītājas. Tad sākās visinteresantākais darbs. Visi ar lielu entuziasmu meklēja sava novada cimdu rakstus ne tikai publicētos izdevumos vien. Izdevās atrast senu rakstraudžu pierakstu burtnīcas. Tādējādi šis pasākums deva neatsveramu ieguldījumu seno rakstu apzināšanā un atjaunošanā.

Nākamais uzdevums bija visgrūtākais. Katrai adītājai vajadzēja stingri ievērot cimdu adīšanas pamatnoteikumus: proporcijas, raksta kompozīciju, dažādu paņēmīnu precīzu lietojumu, jo tas viss veido greznu dāvanu cimdu. Darbs bija jāpaveic vasaras laikā, ļoti īsā termiņā, un bija jāstrādā operatīvi un ātri, turklāt nezaudējot kvalitāti. Pie darba ķērās adītājas. Tās, kuras ada jau sen, ne viena vien konstatēja, ka adījums nebūt nav tāds, kā vajag, – vai nu par vaļīgu, vai par stingru, krāsainā adījuma valdziņi neiznāk vienādā garumā, reizēm adījums savelkas ar dzijas pārstaipiem pārāk stingrs utt. Dažai adītājai aizrādījums bija pārsteigums – kā tad tā, es taču adu visu mūžu!? Citai tas lika saņemties, sakoncentrēties, lai darbs būtu kvalitatīvs. Bija arī pavisam jaunas adītājas, kas ar lielu apņemšanos tikko sāka pirmos cimdu – adīja, ārdīja un atkal adīja. Tā, lūk, neatlaidīgā kolektīvā darbā mēs paveicām šo uzdevumu.

Liels bija gandarījums, kad viss lielais cimdu klāsts gulēja uz galda. Tas bija neaprakstāms krāsu un rakstu skaistums, un patiesi žēl bija to visu izdalīt. Tomēr gandarījumu dod apziņa, ka katrs cimdu pāris atradis savu saimnieku un aizceļos uz visām pasaules valstīm. Žēl, ka cimdu skaitu neregistrēja Ginesa rekordu grāmatā. Diez vai kaut kur citur pasaulē vienlaikus ir tapuši tik daudzi cimdi. Tagad visi, kuri ir piedalījušies šajā lielajā adīšanas trakumā, kā viens apgalvo – mēs vairs neprotam halturēt. Tas ir paaugstinājies meistarību kvalifikāciju un apziņu, ka varam godam, pēc labākās sirdsapziņas veikt jebkuru uzdevumu.

Sabilnieces dziju cimdu adīšanai iegādājās SIA „Urga” Sabiles veikalīnā. Arī adītājas no Turlavas un Ances pagastiem brauca uz Sabili. Ancenieces, sēžot meistares I. Valteres dārzā Sabilē un malkojot kafiju, kopīgi apsprieda cimdu krāsu salikumu un izvēlējās rakstus no līdzīgi atvestajiem cimdiem, kā arī no rakstu burtnīcām. Nu katrai cītīgi bija jāiemācās pārzīmēt rakstu, to centrējot un rēķinot valdziņu skaitu, – tas nebija viegli. Kā skolnieces cita citu ķircinādamas, visas cītīgi strādāja.

Anetei, kura Sabiles amatniecības centra kolektīvā ir pati jaunākā (ienākusi no vidusskolas), tie bija pirmie cimdiņi mūžā. Kurzemes ziediņi, un tā iemanījusi, ka vairs nevar apstāties, un top cimds pēc cimda! Aldai no sieviešu cimda zīmējuma sanāca varens viriešu cimds, bet Santai pirmais paraugs tik vaļīgs, ka pat lūtausim būtu par lielu. Aldas zīmējumā bija paliels valdziņu skaits, vajadzēja adīt stingrāk un nu sanāca tik stingri, ka cimds stāvēja uz galda kā caurule. Lillija ilgus gadus strādājusi Veģu bērnu pansionātā, mācot rokdarbus. Viņai ļoti patik izšūt baltus un krāsainos darbus, kā arī adīt. Ingrīda strādā ļoti rūpīgi, apdomīgi, katru darbiņu apmīļojot, viņas ziedaiņi bija pasakaini. Larisa savus cimdu karstajā vasarā adīja, zem valriekstkoka sēžot un dežurējot katram cilvēkam svarīgā Sabiles centra objektā.“

TUKUMA RAJONS

Koordinatori: Velga Pavlovska

Adītājas: Maiga Siliņa, Veronika Bīlova, Astra Gulbe, Lidija Zaļā u. c.

M. Siliņa (avīzei „Neatkarīgās Tukuma Ziņas”, 2006, 25. aug., pierakstīja Marija Anmane):

„Es jau tagad vairāk skaitos pie Viesatu pagasta, taču 14 gadus esmu nodzīvojusi Jaunpils pili, cilvēki te labi zināmi, tāpēc paaicināja pie tās adīšanas. Apsolījos noadīt 36 pārus, bet sanāks, šķiet, tikai 32 – ja nu dziju vēl pievedīs klāt, tad gan... Kopš 1995. gada esmu pensionāre. Rokdarbus esmu mīlējusi visu savu mūžu! Mana mātesmāte šuva, un es viņai neliku mieru. Lai būtu miers, viņa ierādīja adīšanu. No piecu gadu vecuma adīju cimdus, šalles. Kad sāku iet skolā, adīju, ka šņakst! Kaktā esmu likta adīšanas dēļ... Tā, kā citi zem soliņiem slepeni grāmatas lasīja, tā es ar adīkli darbojos. Pirmajā klasē uz skolu jau gāju pašas adītā vilnas jakā.

Mūža gaitā esmu apadījusi dēlus, vedeklas, mazbērnus, kaimiņus, radus, radu radus un draugus. Ja kādu dienu nepaņemu adīkli rokās, rodas sajūta, ka dienai kaut kā pietrūkst.“

Maiga Siliņa

Lidija Zaļā

Lidija Zaļā

Ar rokdarbiem nopietni sākusi nodarboties četrdesmit gadu vecumā. Interesē dažādi veidi: adīšana, tamborēšana, šūšana, izšūšana, mezglošana, floristika. Zināšanas un prasmes viņa papildina Jaunpils pagasta biedrības „Dzīpars” nodarbībās.

Aktīvi piedalās Annenieku pensionāru apvienībā „Zelta ābele”, apmeklē pensionāru balles. Enerģiski darbojas pagasta sabiedriskajā dzīvē, organizē rokdarbu izstādes. Zeķes un cimdus ada, piedaloties labdarībā – Tērvetes pansionātam, akcijai „Palidzi izdzīvot”.

Adīšana rada prieku gan pašai, gan draugiem un radiem. Kas var būt skaistāks par dāvinātiem cimdkiem un zeķēm? NATO samitam noadītie cimdi piepildīja sen lolotu sapni par jauna ledusskapja iegādi.

Astrīda Gulbe

Dzīvo un strādā Tukuma rajona Jaunpils pagasta Jurgos par pārdevēju veikalā „Jānītis”. Cimdu adīšanai samītam nebija jāskubina, pieteicās ar prieku. Protams, darbs būtu raitāk ritējis ziemā, nevis vasarā, jo patik darbs dārzā un sēņošana. Gandarījums ir liels ne tikai par paveikto darbu, bet arī par iespēju ielikt jaunas durvis dzīvoklī.

Rokdarbu prasmē liela nozīme ir vecmātei, kura uzsvērusi – zeķei galvenais ir papēdis, ko nedrīkst sasteigt, tad čiks vien iznākt. Viņa atceras, kā adījusi pie sveces, jo tad elektrības nebija. Pirmo zeķu pāri esot uzadījusi deviņu gadu vecumā. Agrāk zeķēm un cimdiem dziju krāsoja pati, tagad ada no veikalā piedāvātajām dzijām.

Vietējie iedzīvotāji vairāk iecienījuši rakstainas, siltas zeķes. Daudzi raksti sakrāti no žurnāla „Sieviete” pielikumiem. Ir arī raksti, kurus pati izzīmē no lielu rakstu motīviem. Lai arī pieredze ir liela, Astrīda cenšas rast jaunus rakstus un idejas adījumiem.

Astrīda Gulbe

Veronika Bilava

Veronika Bilava

Dzīvo Tukuma rajona Jaunpils pagastā „Mežābelēs”. Ikviens ciemiņš šajā mājā tiek miļi sagaidīts, nekad neiztiek bez asprātības un jautriem jokiem. Piedāvājumam adīt bija īsa atbilde: „Vajag, izdarīsim!” Cimdu adīšana pat neatturēja no ogu un sēņu lasīšanas.

Veronika cilvēkos pamana tikai labo, priecājas, ka var kādam palīdzēt. Pie viņas cimdu adīšanas laikā izveidojās gluži kā štābs, kur apspriest cimdu rakstus, sadalīt nopirktās dzijas un izvērtēt, cik katra pārus adīs. Mājās ir daudz rakstu grāmatu, no kurām ņem rakstus gan sev, gan citām adītājām.

Veronika interesanti stāsta par agrākajiem laikiem. Jautājot par rokdarbu prasmi, viņa smaida. Visu iemācījusies no saviem tuviniekiem. Vecākā māsa bija šuvēja, tēvs strādājis par kurpnieku. Sešpadsmit gadu vecumā Veronika pārcēlusies dzīvot uz Jurgiem un strādājusi par traktoru piekabinātāju. Priekšnieki pat gribējuši izmācīt par traktoristi, bet, paldies Dievam, tēvs neesot ļāvis.

Viņa prot visus rokdarbus. Zeķu pāri pat bez gaismas varot noadīt. Mājās rokdarbus nekrāj, bet dāsni dāvina. Sirdi priecē tas, ka ārzemēs dzīvojošie radi, valkājot siltās zeķes, domā par dzimtajām mājām. Veronikas moto: „Adu un adīšu, kamēr vēl rokas spēs.”

VENTSPILS RAJONS

Koordinatore: Zigrīda Krauze

Aditājas: Austra Teibe, Ingrida Strādniece, Mirdza Priedkalne, Aīda Mažāne, Ilga Joppe, Anna Sandere, Rita Jakovele, Anna Grinberga, Vera Brauna, Ruta Ziemele, Dace Cirule u. c.

Ruta Ziemele (tālrunis 26348914):

„Sāku adīt, būdama skolniece. Sākumā tās bija vienkāršas zeķes, vēlāk jau tapa pa musturotam cimdu pārīm. Adīšana iepatikās un kļuva par vaļasprieku. Vairāk laiku adīšanai varēju veltīt, kad aizgāju pensijā. Saviem mazbērniem adu jaciņas, džemperus, bikses. Esmu uzadījusi rotaļu rūķišus, kas bērniem ļoti patīk. Musturus noskatu no žurnāliem un grāmatas “Cimdu raksti”. Izvēlos dažādas krāsas, taču vislabāk man patīk brūnie, zaļie un dzeltenie toņi.

2006. gads bija liels pārbaudījums cimdu adīšanā. Cimdu materiālam bija jābūt 80% vilnas. Nedrīkstēja būt ugunskrusta un pārkonkrusta elements, bija jānoda pēc dotajiem izmēriem. Adījumiem bija jābūt ļoti kvalitatīvi veiktiem. Noadīju 15 cimdu pārus. Vairāk nepaspēju, jo vasarā jāpadara arī citi darbi. Piedaloties cimdu adīšanā NATO samita viesiem Latvijā, liels paldies jāsaka Ventspils novada sieviešu biedrības “Spārni” valdes priekšsēdētājai Z. Krauzes kundzei. Viņa mani iedrošināja. Ar saviem darbiem esmu piedalījies izstādēs Ventspils rajona pagastu svētkos, Piejūras brīvdabas muzeja pasākumos. Mani darbi ir aizceļojuši uz Vāciju, Angliju, Norvēģiju un Portugāli.“

Mirdza Priedkalne:

„Samits – tāds svešāds vārds. Tagad jāpierod pie daudz kā jauna. Vārdi un vietu nosaukumi mainās, taču tradīcijas paliek. Dāvināšanas prieks un darbošanās prieks iet no paaudzes paaudzē.

Ances pagasta rokdarbu pulciņš „Paukers” darbojas jau vairāk nekā 10 gadu. Mūs uzaicināja piedalīties cimdu adīšanas akcijā NATO samita dalībnieku apdāvināšanai. Pirmajā brīdī bija apjukums – mēs taču nezinām, cik lielas rokas atbrauks uz Latviju. Nekā sevišķa jau nav, sēdies un adi! Tomēr jādoma, lai krāsas un arī raksts atbilstu novadam.

Esmu pulciņa „Paukers” vadītāja. Cimdu samitam neadīju, taču piedalījos samitam veltītajā pasākumā Dailes teātrī. Uzvilksim tautastērpu, paņēmsim līdzī saadītos cimdus un zeķes, sēdos un adīju tautiskā rakstā cimdus – lai ļaudis redz, kā top rakstains cimdus. Bija neliels krenķis, jo viena sieva gribēja patstāvīgi izpētīt, kā tas raksts adāms. Staipīja, raustīja, vilka un stiepa, kamēr saņēmu atpakaļ cimdu ar lielu caurumu. Nu ko? Tādēļ jau ir mute, lai pajautātu, kā to darīt. Vēlāk atnāca kāda māmiņa ar diviem bērniņiem. Meitēnam ap trijiem vai četriem gadiņiem, puisītis kādu gadu vecāks. Meitēns neatlaidīgi skatās (man blakus uz grīdas novietots melna kaķa izbāzenis). Laikam jau Dailes teātra rekvizīts – tāds melns un mīlīgs. Mamma stāsta, ka kaķītis nav dzīvs, jo gāžas, kad viņu grib noglaudīt: „Kaķītis bija dzīvs, tad nomira, un nu viņš te stāv...” Bērns skatās gan uz tanti (uz mani), kas ada, gan uz kaķa izbāzeni. Tad seko jautājums: „Kāpēc tante ir dzīva?” Iznāk, ja kaķītis nav dzīvs, arī man jābūt butaforijai... Protams, visiem jautrība, bet man sajucis cimda rakstiņš.

Lai mūsu adītie cimdi labi nēsājas un sievietēm laba veselība, adot citām rokām!

Vera Brauna

Vera Brauna (intervēja Z. Krauze):
Mājas slīgst ziedu kupenās no agra pavasara līdz pirmajām salnām. Tur dzīvo čaklā rokdarbniece Vera Brauna. Dēls – fotogrāfs Valdis Brauns. Kad sākam runāt par adīšanu, tamborēšanu un citiem rokdarbiem, tiek klāti priekšā desmitiem pāru skaistu cimdu, tamborētu galdautu, sedziņas. Mīlestību uz rokdarbiem māte ielikusi šūpulī. Pamatskolā skolotāja ievērojusi čaklo meitenīti, uzticējusi viņai musturu lapas, no kurām tajos laikos zīmēja riseljē darbus un izšuvumus. Ziemā vakari paiet, adot un tamborējot. Vasarā noskatītie ziedu krāsu salikumi ziemā pārtop cimdu rakstos. Verai patīk pētīt ziedu katalogus. Rokdarbniece ar īpašu prieku tamborē lielos galdautus un gultas segas. No Ulmaņlaikiem sakrāti daudzi diviļi ar izšūtiem tekstiem. Vera bijusi ļoti priecīga par uzaicinājumu adīt cimdus NATO samita viesiem.

ZEMGALE

AIZKRAUKLES RAJONS

Koordinatorē: biedrības „Valles pūces” pārstāve Silva Bērenfelde
 Aditājas: Vizma Vaļūne, Marija Balanda, Velta Viļuma, Ausma Rode, Ausma Lodziņa, Maiga Mirdza Konova u. c.

Silva Bērenfelde:

„Ir pagājis kāds laiks kopš brīža, kad bija cimdu adīšanas trakums. Tolaik vairāk figurēja vārdi „aditājs”, „skaitis”, „dzija”, „krāsa”, „raksts”, „izmērs”. Tagad šie vārdi mijās ar filozofiskām pārdomām, un prātā ir nevis vārdi, bet gan cilvēku sejas. Es biju klāt, kad vajadzēja izvēlēties – adīsīm visu pasūtīto daudzumu vai mazāk. Tobrīd mēs, Latvijas lauku sievas, neapzinājāmies savu spēku. Bija skaidrs, ka jārikojas ātri, jo vasarā adīt cimdus – tas ir nopietni.

Vallē ieradās Aizkraukles rajona laikraksta „Staburags” meitenes pēc jaunas informācijas, un tika izsludināta pieteikšanās uz cimdu adīšanu. Telefona zvanu gan bija mazāk, nekā cerēts, taču uz pirmo tikšanos Aizkrauklē ieradās 15 interesentu. Paldies Aizkraukles pieaugušo izglītības centra darbiniekiem, kas vienmēr atvēlēja mums telpas, un arī „Staburaga” meitenēm, kuras mūs darba laikā „pieskatīja”!

Pirmā tikšanās

Sanākušās 15 kundzes gados. Daudzas no viņām savulaik adījušas „Daiļradei”, sejas svešas, jautājumu un neuzticības pilnas. Īsi pastāstu par jaunizveidoto kooperatīvu „Akorande”, par to, ka jāada cimdi NATO samita dalībniekiem. Solīt neko nedrīkst, jo pašai jautājumu un neskaidrību daudz. Atslēgas vārdi ir: „Samaksa būs pēc tam!”

„Vai maz esam krāpti un vai maz vēl tiksīm vēl apkrāpti?!” pašas sievas kļūst visai agresīvas, tomēr gaišu solījumu nebūs...

Dodu papīra lapu, lai pierakstās tās, kuras nav nobijušās un kuras ir vērts aicināt uz nākamo tikšanos. Ja kāda vēl domā, lai droši zvana! Atbraukusi mājās, uzrunāju vietējo cimdu adītāju Vizmu Vaļūni tepat Vallē. Piekrīt!

Vizma Vaļūne

Otrā tikšanās

Ierodas septiņas sievas. Vienai kundzītei līdz dzīvesbiedrs, kurš arī nodarbojas ar rokdarbiem – mezglo šalles. Visas sieviņas no rajona, bet aizkrauklietas pazudušas. Kundzīte no Skrīveriem nāk ar diviem kruķiem.

Nu jau arī es zinu vairāk: kā jāada, kā jāgludina, kādus rakstus drīkst, kādus ne. Man līdzī ir gan rakstu paraugi, gan grāmata, no kuras var izvēlēties musturus. Tikšanās jau mierīgāka un lietišķāka. Šie cilvēki zina, ar ko riskē un saprot, ka būs kaut kas jāmaina savos parastajos darbos, jo tā vajag.

Galvenā problēma – dzija. Ir doma, ka dziju var iedot avansā. Uzzinot, ka daudz var adīt zilos toņos, viena kundzīte staro: „Beidzot tikšu vaļā no zilajām dzijām!” Visas sievas ir rosības pilnas. Mēģinām apzināt savus spēkus, cik kura varēs noadīt!?

P. S. Izrādās, ar dziju ir problēmas. To nopērku par savu naudu no Bauskas rajona audējām. Toņi ir dažādi un skaisti! Solījumi ir jāpilda neatkarīgi no līdzekļiem!

No kreisās – Ausma Lodziņa, Silva Bērenfelde, Velta Viļuma, Ausma Rode, Marija Balanda, Maiga Mirdza Konova

Trešā tikšanās

Solīto dziju esmu atvedusi, adītājas izvēlas toņus. Darbs ir iesākts, un nu jau katra saprot, cik spēš noadīt. Vasarā adīt grūti – rokas svīst, un citi darbi arī jādara! Sievas nobijušas, jo redzējušas TV raidījumu par cimdņu adīšanu, kur stingri runājusi Sabīles Ina. Visām skaidrs, kuri ir meža cirtēju cimdi un kuri – svētku. Mierīnu viņas, kopīgi vērtējam uzadīto. Skaisti jau nu gan! Iešujam zīmītes „Ražots Latvijā”. Cilvēki kļūst atklātāki, sāk uzticēties. Sarunas raisās par to, kāpēc vispār piekritušas adīt šos cimdus.

Vecākā kundzīte ir Ausma Lodziņa (75 gadi) no Daudzeses pagasta. Viņa ada nedaudz – idejas vārdā, lai piedalītos šajā svarīgajā pasākumā.

Rodas doma par to, kāpēc vispār izdevies šis pasākums. Bieži vien šķiet, ka cilvēki neko negrib, ka viņiem ir vienalga, taču patiesībā tā nemaz nav. Sevišķi jau cilvēkiem gados – viņi grib piedalīties sabiedriski svarīgos pasākumos. Jautājums vien ir par to, vai mēs bieži dodam viņiem šo iespēju. Piedalīties starptautiska mēroga pasākumā – tur ir patriotisma gabaliņš. Lepnums par to bagātību, kas mums ir un ko varam parādīt citiem. Kā tas ir jaunākajām paaudzēm? Vai arī viņi to šodien grib un vēlēties rīt?

Citas sievas apzinās savu māku adīt un savas prasmes grib parādīt citiem. Šeit atkal rodas pārdomas: daudzi amatnieki dara savu darbu tā, kā to darījuši jau gadiem – cieši, noteikti un nemainoties. Varbūt tā ir latviešu spītība, kuras dēļ amatniecība ir izdzīvojuši tik ilgi un pārcietusi visus kungus un laikus. Tomēr latviešiem ir raksturīga arī lokanība, pielāgošanās. Dažkārt politiskajā ziņā tas ir ļoti izteikti, taču amatniecībā gandrīz nemaz. Laiki mainās, un amatniekiem jāiet līdzī laikiem, tikai tad viņu darbi būs interesanti.

Svarīgi ir atrast adītājas, kuras ir gatavas manīt savus ikdienas darbus, pēc šablona adīt, nogludināt, lai cimds būtu noteiktā izmērā, proporcionāls. Tikšanās reizē izskan vērā ņemama atziņa: „Pirmo reizi gludināju uz šablona, tiešām sanāk glītāk!” Laikam jau tas ir solis uz to, ka jāmācās strādāt citādi... Adītājas ir disciplinētas un atvērušas bankā kontus. Cerības saņemt naudiņu vēl nav zaudētas!

Ceturtnā tikšanās

Visas ieradās ar cimdkiem. To skaistumu! Pārņem paties lepnums par to, kas esam un ko varam! Neatliek nekā cits, kā uzdzīt „Staburaga” žurnālisti uz rajona padomes galda, lai visu to skaistumu un adījumu bagātību nofotografē no augšas.

Skrīverietei Veltai Viļumai cimdus atvest palīdzējušas mazmeitiņas. Visas rokdarbnieces rosās kā skudriņas – vai cimdus pieņems, vai nebrāķēs? Vērtējam kopīgi. Kādam cimdiņam varbūt valdziņš nobrucis, bet tas ir sirds darbs, to nevar nenovērtēt!

Ir tāds emocionāls pacēlums kā Dziesmu svētkos, izejot Mežaparka estrādē. To sapratīs tas, kas tur ir bijis! Cimdi savākti. Darbs padarīts! Ir īpaša gaisotne un gandarījums par paveikto. Šajā brīdī svarīgākais nav papīri un nauda, kura vēl jāpagaida. Mēs esam to paveikuši!

Šoreiz sievas izklaidē cita citu ar anekdotēm par to, kā bebrēnietes Ausmas Rodes vīrs iemācījies gatavot ēst, jo sieva ne tikai strādā, bet visu pārējo laiku ada, un citiem līdzīgiem gadījumiem. Tās dienas svarīgākā atziņa: nu pēkšņi būs garlaicīgi, jo nevajadzēs adīt cimdus. Izrādās, ka Velta Viļuma katreiz speciāli ir sarunājusi cilvēku ar automašīnu, kas viņu atved no Skrīveriem. Viņa pārvietojas ar diviem kruķiem un gatavojas gūžas operācijai.

Piektā tikšanās

Vēl jānokārto pēdējās formalitātes. Naudiņa saņemta, sievas gandarītas. Nu neesam tik bagāti, lai nauda būtu vienaldzīga! Gandarījums ir ne tikai par to, ka darbs izdarīts, bet arī par to, ka neesam apkrāpti. Viena no adītājām atzīstas, ka ģimenes locekļi izteikuši bažas par to, vai vispār par padarīto darbu tiks saņemts atalgojums. Aizdomājos, ka varbūt viņai bija dubultgrūti strādāt... Laikam jau mēs bieži esam nežēlīgi pret saviem tuvākajiem un ne vienmēr viņus saprotam. Ir mazliet skumji šķirties, taču priecājamies, ka liktenis ir mūs savedis kopā. Sadarbība turpināsies!

Ausma Rode:

„Redz, kur darbs, kuru tu pa vakariem varētu darīt!“ ar apmierinātu sejas izteiksmi vīrs man iedeva avīzi. Jā! Meklē cimdu adītājas. Nu ko gan nevar mūsdienīgu sievietes, ja jāsēž vakaros un „jāatpūtina rokas“ – kādēļ tie nevarētu būt cimdi!?

Tad sākās adīšanas maratons! No darba devos mājās – cimdi, cimdi, cimdi līdz diviem nakti. Mājas darbi bija pilnīgi vīra un dēlēna rūpe. Neticiet, ja kāds saka, ka nemāk, nevar, neprot! Mans vīrs, kurš agrāk sev pat zupu nemācēja uzsildīt, vārīja kartupeļus, un abi ar dēlu izdomāja ko jaunu pagatavot. Meita, atbraukusi mājās brīvdienās, saadītajiem cimdiņiem ielocīja diegu galus, vīrs presēja, dēls tina vajadzīgo dzīparu biežumu. Tā nu visi bija pie darba. Stress – lai tikai viss sanāk labi, ka neizbrāķē un, galvenais, jāpaspēj! Pēdējais vakars pirms nodošanas bija murgs. Jāšuj zīmītes, jāsienu pa pārišiem un vēl, un vēl. Ap četriem nakti vīriņš neizturēja un aizgāja gulēt, bet sešos no rīta viss jau bija kārtībā. Tad uz autobusu, un cimdiņi aizceļoja uz Aizkraukli.

Vakarā, atnākot no darba, kaut kā pietrūka. Lai sev biju apsolījusies cimdus nēdīt ļoti ilgi, apsēdos un uzadīju mazmeitai zeķītes. Varbūt mēs varētu tagad kādam saadīt istas latviešu rakstainas zeķes? Ja vajag, es, rokas atpūtinot, to varētu...“

BAUSKAS RAJONS

Koordinatoras: Raimonda Ribikauska,
Gunta Laizāne

Adītājas: Kristīne Raismane, Alīda Kalniņa,
Maira Viķe u. c.

Raimonda Ribikauska:

„NATO samita Rīgā dalībniekiem dāvanai paredzēto cimdu adīšanas pasākumā koordinēju Zemgales novada adītājas. Izsūtīju adītājam Kurzemes novada rakstus un instrukciju. Vajadzēja sekot līdz, kā veicas ar adīšanu, vai katra adītāja uzadīs apsolīto cimdu

Raimonda Ribikauska

pāru skaitu. Ja kaut kas samisējās, tūlīt vajadzēja noreagēt un meklēt citu adītāju, jo pasūtījums bija jāizpilda.

Bauskas adītājas nesa man atrādīt pirmo uzadīto cimdu, vai būšot gana labs priekš NATO samita. Man vajadzēja novērtēt un iedrošināt, ka darbs ir jāturpina un cimdi ir sanākuši ļoti labi.

Uz Bausku atveda Zemgales adītāju cimdus, nu vajadzēja pārbaudīt katru pāri, vai atbilst instrukcijai, un visus saskaitīt. Katra cimda iekšējā ieliku zīmīti ar adītājas vārdu. Bija jāsakārto arī dokumentācija ar katru adītāju, tādēļ LMPKS „Akorande” vadītājai centos palīdzēt šajā darbā.“

Gunta Laizāne

Māriete Ozoliņa (raksts no avīzes „Bauskas Dzīve”):

„Bauskas un citu Zemgales rajonu rokdarbnieču adītie cimdi šonedēļ sagatavoti nodošanai Latvijas Aizsardzības ministrijā. Rīgā tos no mājamatnieku kooperatīvās sabiedrības „Akorande” pieņems 2. oktobrī, informē NATO Rīgas samita preses centra vadītāja Elīna Lazdāne. Ar latviskiem rakstiem rotātus dūraiņus pasniegs NATO samita dalībniekiem, kuri Latvijā ieradīsies novembrī. Īslīciete Gunta Laizāne, mājamatnieku kooperatīvās sabiedrības „Akorande” priekšsēdētāja, pauž gandarījumu par veikumu: „Ieraugot pirmo pievedumu, ko uz Bausku nogādāja Jelgavas un Dobeles rajona rokdarbnieces, sajūsmā samulsu. Tāds skaistums ir cimdu rakstos un krāsās! Sirds ietrīsējās. Vēlos sacīt paldies it visām adītājām, kas iekļāvās mūsu kooperatīvā un neilgā laikā spēja veikt uzdevumu.”

„Akorandes” dibinātāja ir Latvijas Lauku sieviešu apvienība (LLSA). Apvienības valdes priekšsēdētāja Rasma Freimane atzīst: „Tagad esam apzinājušās, kādi uzdevumi mums pa spēkam. „Akorande” ir komercstruktūra, domāju, ka pirmais solis iedrošinās nākamajiem projektiem. Ir izveidojusies spēcīga komanda.”

Baušķeniece Kristīne Raismāne ir viena no gados jaunākajām adītājām, kas palīdzējusi pielocīt lielo cimdu pūru. Viņa uzadījusi divus pārus vīriešu un 16 pāru sieviešu cimdu. Rokdarbiece saka: „Man patīk adīt. Kurzemnieku rakstus apguvu pirmoreiz. Mierīgi strādājot, trīs dienas var uzadīt vienu pāri. Kad termiņš tuvojās noslēgumam, bija jāpasteidzas un vienā dienā spēju uzadīt vienu cimdu. Pašlaik dzīvoju mājās un pieskatu nepilnus trīs gadus veco dēliņu Ričardu. Viņa vecākais brālis Roberts mācās pirmajā klasē. Adīšanai bija jāatrod mierīgāki brīži.”

No Aizkraukles rajona uz Bausku 133 cimdu pārus atveda Silva Bērenfelde, sieviešu kluba „Valles pūces” dalībniece. Viņa stāsta: „Organizējām četras nodarbības, jo cimdu adīšanā vajadzēja ievērot noteiktus standartus. Kopīgi vērtējām pirmos mēģinājumus. Vecās adītājas skeptiski raudzījās uz šablonu izmantošanu adījumu gludināšanā. To izdarot, atzina, ka tas ir tiešām labs paņēmieni. Čakli strādāja visas sešas adītājas, taču īpaši jāapbrīno Bebru pagasta bibliotekāres Ausmas Rodes centība. Viņa, nepārtraucot ikdienas pienākumus, uzadīja 25 pārus. Dažkārt strādāja pat līdz četriem rītā. Nododot adījumus, Ausma teica: „Būs drusku žēl, ka cimdu bums beidzies.””

Daira Jātniece:

„Patī cimdus NATO samita dalībniekiem neadīju, bet sameklēju adītājas un piegādāju viņām dziju. Gatavos cimdus vedu uz Bausku, kur tos atlasīja un nosūtīja tālāk uz Rīgu.”

Daira Jātniece

Alīda Kalniņa

„Iepriekš cimdsu adīju tikai savai ģimenei, kura ir diezgan paliela – jāda 13 lieliem un maziem radniekiem. Meitas pierunāta, uzadīju 12 cimdu pārus arī NATO samita dalībniekiem. Sākumā uztraucos, vai laikus un tehniski pareizi mācēšu uzadīt cimdsus Kurzemes novada rakstos, jo tas bija jāpaveic saskaņā ar instrukciju. Adīšanai bija dots neilgs laiks, un vasara bija karsta. Tautas daiļamatu meistare Alīda Linde man sniedza padomu, kā pareizi uzadīt valnīti. Iesākumā adīt nebija tik grūti, taču, kad uz brīdi pārtraucu, tad gan negribējās atsākt šo darbu. Pēc 12 cimdu pāru uzadīšanas ilgu laiku negribējās neko adīt. Dziju un rakstu paraugus man atveda meita Daira no Bauskas puses. Vēlā rudenī uz Bauskas pilsētas domes e-pastu atnāca vēstule no Antas Bušas, kurā viņa pateicās par maniem cimdiem.“

Alīda Kalniņa

Antas Bušas vēstule Bauskas pilsētas preses sekretārei Andrai:

„Sveicināta, kolēģe! Man ir neliels lūgums. Esmu viena no NATO organizatoriem. Par dalību šajā pasākumā saņēmu dāvanā Alīdas Kalniņas cimdsus. Gribēju nodot ziņu, ka viņas cimdi ir ļoti jauki un brīnišķīgi. Es tos pagaidām glabāju un skatos. Lai nejutās sarūgtināta, ka tie nav aizceļojuši pasaulē. Mans uzvārds ir Buša – var domāt, gandrīz radniece Džordžam Bušam ASV, tā ka kaut kādu saistību var arī saskatīt. Katrā ziņā tā man ir īpaša dāvana. Lai viņai labi viss dzīvē notiek! Lai daudz darba un arī jauku draugu pasaulē! Paldies Andras kundzei, kura mani sameklēja un ar siltiem sveicieniem vēsajā laikā un labas veselības vēlējumiem nodeva šo vēstulīti.“

Kristīne Raismane

mammas uzmanība tika ļoti maz. Pēc cimdu nodošanas mazais dēliņš vēl ilgu laiku nevarēja saprast, kāpēc mamma vairs nemaz neda. Tas bija jautrs pasākums! Esmu gatava vēl piedalīties šādos adīšanas maratonos!“

Kristīne Raismane

„Man ir 26 gadi. Iepriekš adīju tikai savas ģimenes vajadzībām. Šis projekts bija kā pārbaudījums, jo ar tautisko rakstu adīšanu neaizrāvos. Visā savā mūžā nebiju uzadījusi tik daudz cimdsu, cik noadīju vienā mēnesī – 15 pārus. Pirmo cimdu pāri adīju piecas dienas, jo mēģināju un ārdīju vairākas reizes. Nākamie jau gāja jautrāk. Vēlāk cimdsu pāris tapa trijās dienās, jo veltīju tam visu brīvo laiku. Izmēģināju piecus rakstus, tikai mainīju krāsas, lai ir interesantāk. Trīs pārus palīdzēja noadīt mana paziņa Lolita Vaivare. Pēdējās divas nedēļas es gatavoja vīrs. Bērniem

JELGAVAS UN DOBELES RAJONS

Aditājas: Ausma Medne, Ilga Žukova, Rita Idrikova, Aija Buša, Vija Beržus, Anna Lūsēna, Zina Reņģīte, Aina Kazāka, Anita Eglīte, Māra Majore, Leontīne Bialkovska

Ausma Medne („Dainas”, Platonas pagasts, Jelgavas rajons, tālr. 3051762):

„Man šis laiks paliks atmiņā kā pārbaudījums manas dzīves atvasarā, kurā apliecināju savus spēkus. Pats grūtākais bija pacelt telefona klausuli un piezvanīt Guntiņai. Dzirdot viņas nomierinošo un patikamo balsi, viss uztraukums pazuda. Tālāk gāja kā pa viļņiem, ar pacēlumiem un kritumiem. Gala rezultāts – desmit raibu cimdu pāri un man virtuvē jaunā, sen lolotā gāzes plīts.“

Zina Reņģīte (Vidus iela 18–2, Jelgava, tālr. 29677929):

„Šodien jāsaka – tas trakais dūrainišu laiks! Krāšņo dūrainišu darināšanas sākums man saistās ar manas paziņas Aijas Bušas zvanu un jautājumu, vai es kaut ko esmu dzirdējusi par dūrainišu adīšanu NATO samita dalībniekiem. Medijos biju dažu biklu izteikumu par šādu tēmu biju dzirdējusi. Tā arī Aijai atbildēju. „Varbūt mēs arī varētu?” – tā Aija. „Kas tad nu mūs ņems, un kas būs tie ņēmēji?” es atsaku. Taču nepaiet ne nedēļa, kad 29. jūnijā „Zemgales Ziņu” ievadraksts „Ar dūrainišiem uz samitu” mūsu klusajiem sapņiem diedzē cerību spārniņus. Šaubu gruzis jau arī nesnauž – vai es spēšu izpildīt prasības (kas par to, ka abas esam TDM), jo, saprotams, tās būs augstas. Galu galā tas jau ir pasaules mēroga pasākums. Tomēr vēlēšanās darboties ir liela.

Zvanu uz avīzē norādīto telefona numuru. Pirmā barjera pārvarēta – mani ieraksta potencionālo adītāju sarakstā. Saprotu, ka tas ir tikai sākums, jo „būt vai nebūt” noteiks paši dūrainiši.

Pirmajā tikšanās reizē saņemam instrukcijas par cimdu izmēriem, rakstiem (mums jāada Kurzemes novada raksti), izmantojamiem materiāliem. Tālāk jau seko praktiskais darbs – materiālu iegāde, rakstu izraudzīšanās, paraugu adīšana. Galvenokārt izmantoju Mirdzas Slavas grāmatu „Latviešu rakstainie cimdi”. Sākumā likās – nu jau liela muiža! Raksts izvēlēts, dzija arī atbilstošās krāsās, atliek tikai adīt. Nekā nebija! Izvēlētais raksts sastāv no 72 valdziņiem, taču sieviešu cimda izmērs pieļauj ne vairāk par 64 valdziņiem. Atliek izvēlēties citu rakstu, lai precīzi iekļautos norādītajos dūrainišu parametros. Citām adītājām varbūt valdziņu skaits bija citāds, tas atkarīgs no dzijas. Man bija tā. Grāmatā jau rakstu ļoti daudz un izvēle liela. Tāpēc arī manu dūrainišu katrs pāris ir ar citu rakstu – atkārtoties šķita neinteresanti.

Un tad pazuda laiks. Avīzes krājās kaudzē, fonā skan Radio 2, televizora ekrānu izgaismo tikai „Panorāma” – jāzina, kas notiek Latvijā un pasaulē.

Sieviešu dūrainišiem lielākoties izmantoju balto krāsu. Man patik strādāt ar to. Tikai vienam pārim izmantoju pelēko, vienam melno krāsu. Patika adīt Ventspils zili baltos rakstus, kā arī Dundagas zili balto, kas atgādināja sniegpārslīņas. Tīri labi uz baltā fona izskatījās arī palielās sarkanās magones ar zaļajām lapiņām, kas ir Nīcas novadam raksturīgs cimdu raksta motīvs. Uzadīju arī cimdu pāri ar mazākiem sarkaniem ziedīņiem ar zaļām lapiņām uz balta fona, tikai neatceros vai tas bija Gaviezes, vai Tadaikū raksts. Tā tapa 15 sieviešu dūrainišu pāri.

Pienāk diena, kad saskaņā ar vienošanos jānodod pirmie uzadītie cimdi. Jūtos kā eksāmenā – ja nu nepatīk, ja nu nepieņem. Vēlāk sarunās noskaidrojās, ka šādas domas mocījušas vai visas adītājas. Taču viss beidzās laimīgi – visām visus pieņēma. Urrā!

Ar sieviešu dūrainišiem esmu tikusi galā. Ieskaitot vienu pāri, ko pieņēma mūsu adīšanas prasmes pārbaudes sākumā, esmu nodevusi 16 pāru. Pašai šķiet gandrīz vai neticami, taču fakts.

22. septembrī jānodod 15 vīriešu dūrainišu pāri. Manā rīcībā ir apmēram 36 dienas. Nelielas iestrādes vīriešu cimdu virzienā jau ir. Man ļoti patīk adīt valnišus, tos arī vienu otru pa starpām sieviešu cimdiem uzadīju – tāds greznākus, ar zvaigznēm. Un ja valnītis grezns, pats cimds var būt ar vienkāršāku rakstu. Domāts, darīts!

Ak, pavisam piemirsu. Kad pirmā dūraiņu partija bija noadīta, sākās kā adīšanas „spožums un posts”. Zvana Aija un stāsta – LNT gribot taisīt reportāžu par to, kā cimdu adīšana sokas Jelgavā. Nu ko, laika nav, bet žurnālistiem jau arī sava maizīte jānopelna. Jāpalīdz. Aija saka – telpu nav, vai nevar nākt pie tevis? Nu lai brauc, nav jau man luksusa apartamentu, ja der, lūdzu. Noteiktajā datumā mēs trīs adītājas – Aija Buša, Māra Majore un es – uz ātru roku gar vienas istabas sienu nostiepjām auklu, uz kuras sakaram kādus piecpadsmit dūraiņu pārus. Kamēr pārējos vēl gludinām, klāt arī TV. Nosēdina mūs trīs, adīkļiem rokās, uz maza dīvāniņa. Kaut ko mēs tur runājam, taču pareizi izadīt rakstu, vienlaikus atbildot uz žurnālistes jautājumiem, ir visai sarežģīti, pat neiespējami. Nepajautāju, kā kolēģes, bet es savu intervijas adījumu izārdīju. Mūsu dārgais laiks – trīs četras stundas pagalam. Plāns nav izpildīts, jāstrādā virsstundas. Te nu, lūk, ir tas mūsu „posts”. „Spožums” nāk vēlāk, kad pēc LNT raidījuma nabaga mobilais karst: radi un draugi priecājas: „Mēs tevi redzējam!” Atkal laika zudumi sarunu dēļ. Taču dzīve rit tālāk, un arī adīšana turpinās. Viriešu cimdiem pamatkrāsa pelēka un melna. Darbs veicas labi, te atkal telefona zvans. Zvana meitene no Rīgas, BBC redakcijas. Pēc balss īstais bērniņš. Viņa esot no Anglijas, ne reizi nav redzējusi, kā ada dūraiņus. Nu ko, brauc, meitiņ. Atbrauc arī un patiešām maziņa, jauniņa. Latvijā neilgi, valodu tikai mācoties, pirms tam bijusi Krievijā, krievu valodu jau apguvusi. Tikām galā tīri labi. Atmiņai uzdāvināju dūrainišu pāri. Prieks bija abpusējs. Laiks rit strauji, dūraiņu pāri arī krājas. Dažiem pāriem izvēlējos arī sarežģītākus rakstus. Tā ar vienu Liepājas novada rakstu nedaudz pacinījos, bija ļoti jāuzmanās, mainoties motīviem. Kad tiku galā, biju gandarīta, jo dūrainiši bija tīri glīti. Darbs jau gāja uz beigām, kad pēkšņi atgājos: esmu pazaudējusi savu orientāciju. Nesapratu, kas isti esmu – cīruļis vai pūce, jo diennakts bija pakārtota viņam vienīgajam – dūrainītim! Rezultātā darbs tika paveikts laikā. Vēl tagad esmu priecīga par izpildīto solījumu: noadīju 31 pāri – 16 sieviešu un 15 viriešu dūraiņus. Kad pabeidzām šo darbu, dzīve gāja normālās sliedēs. Un te arī man jāatzīstas vienā nopietnā lietā. Visu mūžu esmu nodarbojusies ar adīšanu un tamborēšanu (jakas, džemperu, lakati u. c.), taču nu es biju kļuvusi atkarīga... Mana narkotika – krāsainie dzijas kamoli un piecas adāmadatas... Jā, jā, turpināju adīt dūraiņus savam priekam. Kas varēja paredzēt, ka astoņi pāri noderēs Dailes teātrī rīkotajā pasākumā „Atvērtā māja”. Paldies dūraiņu adīšanas idejas autoriem un organizatoriem. Man tas bija gan patīkami, gan noderīgi. Lielajos pasaules vējos šāds dūrainītis jau ir tikai tāda sīka vēja pūsmiņa, tomēr gribas cerēt un ticēt, tā aiznesa Latvijas vārdu visā pasaulē. Man šī doma ir ļoti patīkama ne jau tāpēc, ka es šajā pasākumā piedalījos, bet gan tāpēc, ka ar šo dziju un adāmadatu deju varēju būt vēl kam noderīga. Paldies par to!”

Aija Buša (Riņķa iela 27, Jelgava):

„Man vienmēr ir patikuši rokdarbi, tuva ir bijusi tautas lietišķā māksla. Neticami, taču pavisam nesen starp vecām lietām, kas bija noliktas kā nevajadzīgas, atradās mana pirmā krustdūrienu izšūtā sedziņa (sivēntiņš) – dāvana mammai. Tas taču bija vairāk nekā pirms pusgadsimta! Skolā adītie oranžie pirkstainie cimdiņi, ceļojot pa izstādēm, tika pie cauruma un beidzot pazuda pavisam.

Profesijas izvēle nebija saistīta tieši ar rokdarbiem, tomēr tuva tautas mākslai – latviešu valoda un literatūra. Interese par tautas mākslu mani aizveda uz Tautas lietišķās mākslas studiju „Rota” (Rīgā), kur paguvu aušanas tehnikas. Kopā mācījāmies, strādājām, domājām, kā labāk salikt krāsas, kā veidot rakstus. Tas, ko darīju, patika, pamazām krājās pieredze un jau varēju pretendēt uz tautas daiļamata meistara titulu, ko piešķīra 1984. gadā. Protams, aušana, citi rokdarbi – tas brīvajiem brīžiem. Maizes darbs aizņēma lielāko laika daļu, brīžiem tik daudz, ka vaļaspriekam tā neatlika nemaz. Arī stelles ir tāds darba rīks, kas aizņem daudz vietas, toties adāmadatas tādas problēmas nerada.

Par samitam adāmajiem cimdiem pirmās ziņas atnesa radio. Pati nedzirdēju, tikai kolēģi zināja stāstīt šo informāciju. Neko tuvāk neizdevās uzzināt, līdz 29. jūnijā „Zemgales Ziņas” pirmajā lappusē fotogrāfija ar cimdiem un adītāju un informācija „Ar dūraiņiem uz samitu”. Te arī norādes, kur zvanīt interesentiem. Domāju, ka to var uzskatīt par šī pasākuma sākumu. Pārcilāju dzijas, izvērtēju, vai tās atbilst prasībām (ne mazāk kā 80% vilnas), kādas krāsas iet kopā atbilstoši prasībām – Kurzemes novada rakstiem.

Informatīvā sanāksme jūlijā iedrošināja – kāpēc gan nepamēģināt? Uzdevums interesants, žēl tikai, ka tam ir atvēlēts tik maz laika – tikai daži mēneši, bet priekšā taču atvaļinājums... Arī uztraukums un atbildības sajūta, it īpaši, adot pirmo pāri – vai būs gana labs? Parādījās arī problēmas: dzijas ir izvēlētas, raksts sameklēts – sāk adīt, bet cimdš neiznāk vajadzīgā lielumā – par lielu! Citreiz atkal krāsas it kā saskan, lielums atbilst, tomēr – jo tālāk adi, jo vairāk jūti, ka cimdš neskan, tas nav dzīvs. Tad vairs nav prieka adīt, un ir tikai viena izeja – izārdīt un meklēt citu variantu. Toties kāds gandarijums ir, kad adi un jūti, ka cimdiņš skan! Tad aizmirstas pusdienas un vasara aiz loga...

Biju apņēmusies uzadīt desmit pārus, bet izrādījās divpadsmit. Izadītos cimdiņus gribējās turēt acu priekšā un, skatoties uz tiem, radās idejas nākamajiem pāriem, kā labāk veidot valnīti, kuras krāsas pamainīt. Adīt otru gluži tādu pašu pāri – tas ir garlaicīgi! Adīšana taču ir radošs process, un gribas izmēģināt, kā izskatās šis, kā tas raksts... Un interesanti, ka viens un tas pats dažādām adītājām neizskatās gluži vienādi – atšķiras izvēlēto krāsu salikums, valnīšu veidojums, raksta izkārtojums ikšķi un tā saskaņa ar visu cimda rakstu, noraukšanas veids cimdam un ikšķim. To redzējām, kad sanāca kopā izadīt cimdus pāri.

Protams, ar lielu interesi sekojām publikācijām presē par samita cimdu adīšanas gaitu citur, kāri tvēram televīzijā redzamo par citu paveikto. Arī pašas kļūvām par filmu zvaigznēm, kad pie mums viesojās Latvijas televīzija. Vairākas reizes bija publikācijas vietējā presē par to, kā mums sokas.

Bija mazliet skumji šķirties no izlolotajiem cimdiņiem, jutu arī lepnumu par paveikto: ar saviem cimdiem, to daudzveidību, krāsu un rakstu bagātību mēs izejam pasaulē, parādām visiem, cik un ar ko esam bagāti.

Vēlāk radās iespēja piedalīties samitam veltītajā reklāmas pasākumā „Atvērtā māja”, kas notika 25. un 26. novembrī Dailes teātri. Es no Jelgavas Zemgales novada tērpā, otra vidzemniece improvizētā istabā četras stundas 25. novembrī demonstrējām publikai, kā top latviešu rakstainie cimdi. Mūsu „istaba” – prožektoru izgaismots, ar tautisku segu pārklāts divāniņš,

kuram pieglaudies izbāzts kaķis. Fonā dažādi rakstaini cimdi, uz divāna mēs – divas adītājas tautastērpos. Atbildējam uz visdažādākajiem jautājumiem (bērni visbiežāk prasīja, vai kaķītis ir dzīvs), mūs fotografēja, filmēja, intervēja. Kolēģe, kas bija atbraukusi līdzi, bet nebija tautastērpā, vēroja mūs no malas un zināja pastāstīt, ka mūsu „istaba” bija viena no apmeklētākajām. Mēs cītīgi adījām, īpaši apkārt neskatoties (ka nesajūk raksts). Vienu brīdi ieskatījies, ka priekšā kaut kā pārāk daudz kāju. Paceļu acis – dažu soļu attālumā stāv mūsu valsts prezidente. Augumā mazāka, kā biju domājusi, bet tikpat eleganta kā vienmēr. Prezidente uzdeva dažus jautājumus par rakstu, krāsu izvēli, novēlēja veiksmi darbā un atvadījās. Tās četras stundas, kuras pavadījām šajā atklātajā mājā, bija iespaidu bagātas un vienlaikus arī skaists noslēgums visam šim atbildīgajam, aizraujošajam un neaizmirstamajam pasākumam – cimdu adīšanai 2006. gada Rīgas samitam.“

Māra Majore (Rūpniecības iela 62–64, Jelgava):

„Par cimdu adīšanu NATO samitam es uzzināju no vietējās avīzītes „Zemgales Ziņas”, kurā bija ievietots raksts ar aicinājumu pieteikties cimdu adīšanai. Ar rokdarbiem jau nodarbojos trīsdesmit piecus gadus. Apatu visu savu kuplo ģimeni, dāvinu radiem, draugiem savus adītos cimdus, zeķes, cepures, jakas, džemperus. Tāpēc man bija interesanti iesaistīties tādā lielā projektā.

Satikos ar savu kolēģi Aiju Bušu, un pēc neilgām pārdomām nolēmām piedalīties šajā projektā. Uz pirmo tikšanos aiziet nevarēju. Kolēģīte Aija aizgāja, pieteica sevi un arī mani. Vakarā, kad abas tikāmies, viņa teic: „Māra, saki, ko gribi, es tevi pieteicu uz desmit pāriem sievu un desmit pāriem vīru cimdu!” Ko man bija darīt? Adīt! Sākums bija pacilāts. Gādāju dzijas atbilstoši Kurzemes novada krāsām, meklēju rakstus un ar skubu ķēros pie darba. Pirmos desmit pārus noadīju ar pacilātību un iedvesmu, viss patika. Pēc tam iestājās radošā krīze. Nevarēju sakārtot cimdā rakstus, nepatika krāsu salikumi – lai darītu, ko darīdama, nekas nepatika. Tā kādas dienas neadījās. Pastrādāju dārzā. Radās iedvesma, un darbiņš turpinājās. Tā arī tapa 20 cimdu pāri, katrs savā rakstā un krāsu kombinācijā. Darbu pabeidzu laikus un atbilstošā kvalitātē.“

JĒKABPILS RAJONS

Adītājas: Airita Strode, Anna Zamuška, Valērija Brūvere, Anita Purenā, Valentīna Pormale, Inese Ķestere, Lilita Vilciņa, Inga Dambrāne, Inese Raubiške u. c.

Anna Zamuška:

„Ir izcilāta vecāsmātes pūra lāde, uzjundītas atmiņas, noadīti četrpadsmit skaisti un sirdij tuvi cimdņu pāri. Labu valkāšanu!“

Anna Zamuška

Airita Strode

Airita Strode:

„Šos cimdus adīju ar prieku, jo varēju izmēģināt ļoti dažādas rakstu un krāsu kombinācijas.“

Valērija Brūvere

Valērija Brūvere:

„Rokdarbi mani ir valdzinājuši no agras bērnības. Vairākus gadus ar labiem panākumiem adīju apvienībai „Daiļrade“.“

Anita Purena:
„Izadīti un ārdīti, un atkal izadīti
20 kvalitatīvi cimdu pāri. Skaists un
neizmirstams laiks.“

Anita Purena

Valentīna Pormale:
„Man ir liels prieks, ka es vēl kaut ko varu paveikt!
NATO samits – liels pasākums, un mani cimdi ir arī tur.“

Inese Ķestere

Inese Ķestere:
„Mans vaļasprieks ir dažādi rokdarbi.
Vistuvākais no tiem – rakstainu
cimdu adīšana. Adu jau no agras
bērnības. Ar saviem cimdiem esmu
pedalījusies arī dažās izstādēs.“

Lilita Vilciņa

Inga Dambrāne

Lilita Vilciņa:
„Man patika adīt cimdu ar
latviskajiem rakstiem, jo bieži jau
neadu – parasti top praktiskāki
cimdi. Beidzot meklējām sen noliktas
grāmatas, kurās varēja izvēlēties
piemērotus rakstus. Gadījās arī pa
kļūdai, tad bija jāārda un jāada vēlreiz.
Biju priecīga par iespēju piedalīties.
Paldies!”

Inga Dambrāne:
„Bija patīkami piedalīties un
sevi parādīt šādā starpvalstu
pasākumā. Ar lielu prieku adīju
cimdu NATO samita dalībniekiem. Cimdiem izmantoju vilnas
dziju. Dažādos rakstus meklēju M. Slavas grāmatā „Latviešu
rakstainie cimdi”. Patika adīt gaišus cimdu ar krāsainām rakstu
joslām. Paldies, ka devāt iespēju izpausties cimdu radīšanas
burvībā!”

Inese Raubišķe:
„Cimdu adīšanas iesākums bija grūts, sevišķi iekļaušanās
norādītajos centimetros, raksta atrašana un krāsu salikums.
Tomēr tas bija lielisks pārbaudījums manām spējām, un es to
izturēju. Paldies par šo iespēju!”

Inese Raubišķe

LATGALE

BALVU RAJONS

Aditājas: Regīna Aleksāne, Aldona Cēpurīte, Antoņina Budeviča, Zelma Šulce, Skaidrīte Šnepere, Dārija Zuša, Elfrīda Štāle, Inta Gargurne, Rita Kamendere, Alfrēds Andrejs Čakāns u. c.

Regīna Aleksāne:

„Mana māte kādreiz teica: „Tā nav sieviete, kura neprot aust, adīt un tamborēt!” Tāpēc ar šiem darbiņiem es tiku iepazīstināta jau kopš agras bērnības. Adu no desmit gadu vecuma. Savulaik esmu arī audusi un tamborējusi, taču vairāk esmu pievērsusies adīšanai. Adīšana ir mans hobijs, laika kavēklis garajos, tumšajos rudens un ziemas mēnešos.“

Regīna Aleksāne

Aldona Cēpurīte

Aldona Cēpurīte:

„Cimdus adu tikai pēc pasūtījuma. Labprātāk izšuju segas ziemēlnieku tehnikā. Patīk tamborēt. Kādreiz daudz adīju pirkstaiņus. Vasarā strādāju dārzā. Mans hobijs ir braukt ar auto. 45 gadus strādāju par darbmācības skolotāju. Pašlaik esmu pensionāre. Darbojos rokdarbu pulciņā „Mežģis”.“

Antoņina Budeviča:

„Vēlēšanos un prasmītrādātrokdarbus esmu mantojusi no mātes. Jau bērnībā esmu apguvusi gan adīšanas, gan tamborēšanas māku. Kara un pēckara gados bija nepieciešamība darināt ko noderīgu. Visu darba mūžu esmu strādājusi par skolotāju. Adīšanai vairāk varēju pievērsties, kad aizgāju pensijā. Tad tapa gan cimdi un zeķes, gan šalles un lakati, arī vestes un džemperī. Darbojos rokdarbu pulciņā „Mežģis”.“

Aldona Cēpurīte

Zelma Šulce:

„Esmu dzimusi 1924. gadā, esmu Balvu rajona vietējā iedzīvotāja. Esmu strādājusi laukos un izbaudījusi pilsētas dzīvi. Protu daudzus dažādus rokdarbu veidus. Tagad esmu pensijā un jau vairākus gadus darbojos rokdarbu pulciņā „Mežģis”. Sanākot kopā, mēs cita no citas gūstam daudz jaunu ideju, priecājamies par paveiktajiem darbiem. Gaidām katra mēneša otro trešdienu. Vislielākais prieks un gandarījums ir tad, ja darbiņš patiek pašai un citiem. Mani hobiji ir puķes, rokdarbi, ogošana, sēņošana, patiek arī citi darbi.“

Zelma Šulce

Skaidrīte Šnepere:

„Esmu dzimusi 1927. gada 23. novembrī. Biju fizikas, matemātikas un rokdarbu skolotāja, skolā nostrādāju 40 gadus. Pēc aiziešanas pensijā piecus gadus „Daiļradē” adīju pirkstaiņus. Tagad jau desmit gadus darbojos rokdarbu pulciņā „Mežģis”. Mīļākais rokdarbu veids – izšūšana. Pirmo galdautu krustdūriena tehnikā izšuvu piecu gadu vecumā. Labprāt strādāju balto darbu tehnikā. Tagad vairāk nodarbojos ar adīšanu un izšūšanu bārķšu tehnikā.“

Skaidrīte Šnepere

Dārīja Zuša:

„Esmu dzimusi 1932. gada 7. decembrī. Uzaugu nelielas, skaistas upītes Ķīras krastā – Vecumu pagasta, Upmalas ciema Lazdupes mājās, skaistā vietā, kur bija ievu grava un pavasarī pogoja lakstīgalas. Mīlestība uz rokdarbiem ir kopš bērnības, rokdarbus strādāja arī mana mammīte un māsa. Biju pavisam maza piecgadīga meitene, kad sāku adīt. Pirmās adāmadatas uztaisīju pati no kļavu lapu kātiem, tad vectētiņš man sameistaroja koka adatas.

Visu mūžu esmu bijusi kasiere un rēķinvede. Savukārt rokdarbus varēju strādāt caurām naktīm. Arī vīrs mani atbalstīja – kad vajadzēja, gāja man palīgā. Patiek ne tikai adīt vien, esmu strādājusi baltos darbus, tamborējusi. Pēdējā darbavieta bija „Daiļradē”. Tagad gan adu tikai zeķes, cimodus, pirkstaiņus un šo to notamborēju. Otra mīlestība ir ziedi – lai tie būtu dārzā no agra pavasara līdz vēlam rudenim. Darbojos rokdarbu pulciņā „Mežģis”.

Dārīja Zuša

Elfrīda Štāle:

„Senos laikos sadzīves priekšmetu darināšana bija saistīta ar izdzīvošanu. Arī es adu kopš ganu dienām. Adu nevis vienu vienīgo cimdu pāri, bet desmito pēc skaita. Mīlzu prieku sagādā ne tikai plecu lakatu, galdautu, segu, cepuru tamborēšana, bet arī mazas aukliņas savīšana. Adīšana ir neapzināta sevis ārstēšana. Nevar vien sagaidīt, kad pabeigšu iesākto, lai sāktu jaunu izloloto. Tas vairo dzīvesprieku – pozitīvi noskaņo, rodas mērķi un vēlmes tos piepildīt. Paldies Dievam par dāvāto roku prasmi. Darbojos rokdarbu pulciņā „Mežģis”.

Elfrīda Štāle

Inta Gargurne:

„Sākotnējo interesi par rokdarbiem izraisīja skaistās mātes austās segas, galdauti, tantes adītie dažādiem rakstiem bagāti cimdi, kā arī tamborētas sedziņas, galdauti. Pirmie mēģinājumi tamborēt sākās ganu gaitās. Man pašai labāk patīk tamborēt gan liela apjoma, gan arī mazāka izmēra darbus. Ar saviem tamborējumiem iepriecinu tuvākos cilvēkus. Aizejot pensijā, visu brīvo laiku ziedoju rokdarbiem. Apmeklējot rokdarbu pulciņu „Mežģis”, gūstu iedvesmu jauniem darbiem. Samīta cimdu adīšanā piedalījos pēc draudzenes ieteikuma. Bija interesanti, jo katru cimdu pāri adījam atšķirīgā rakstā un krāsās.“

Inta Gargurne

Rita Kamendere:

„Esmu dzimusi 1932. gada 16. jūnijā Gulbenes apriņķī, Lītenes pagastā. Pēc pamatskolas beigšanas aizgāju mācīties uz Rankas mājturības skolu, kuru beidzu 1950. gadā. Strādāju par grāmatvedi Gulbenes MTS, pēc tam Balvu meliorācijas sistēmā. Apstākļu spiesta, vēlāk sāku strādāt „Daiļradē”. Adu un tamborēju, jo tas ļoti patīk – tās ir zāles visām slimībām, kā arī uzlabo garastāvokli.“

Rita Kamendere:

„Sestdiena“, 2006, 2.–8. sept.):

„Rokdarbi ir labākās zāles pret grūtsirdību, mūža nogalē adīšana ir manas dzīves papildījums,“ saka 63 gadu vecais Balvu rajona Lazdukalna pagasta rokdarbnieks – viens no etnogrāfisko rakstu zinātājiem. Desmitiem rakstainu cimdu un zeķu pāru, šalles un vestes. Neviens no tradicionālajiem Latgales rakstiem neatkārtojas vecā vīra adījumos.

„Cik daudz, cik ilgi? Neskaitu vairs ne stundas, ne cimdus, man citi rēķini – jādodomā par dvēseles glābšanu,“ nevērīgi atrauc Andrejs, un no maisa izbirst vēl daži desmiti rakstainu. Publiskai apskatei savus rokdarbus viņš izrāda reti, vien pagasta bibliotēkā reizi divos gados. Neesot laika pa pasauli apkārt daudzīties. Ceļu vairs mērojot tikai līdz baznīcai un bodei.

Andrejs stāsta, ka pats rakstus neizdomā, jo latviešiem to ir tik daudz, ka vairākās dzīvēs neviens nevarot izadīt. Latgalē no rupjas vilnas adīja tikai malkas cirtēju cimdus. Jau senos laikos visnabadzīgākā novada Latgales meitas un sievas izejamos cimdus adījušas no smalkas, ne rupjas

Alfrēds Andrejs Čakāns
(Eviņas Haukas raksts avīzē

Alfrēds Andrejs Čakāns

vilnas. Dzija darināta no īpaši šim nolūkam Jāņos cirptu jēru vilnas. Viņš atver skapi un izvelk pelēku segu ar oranžām, sārtām, violetām un zilām svītrām, kas saplūst varavīkšņotā rakstā. Tās esot Latgalei raksturīgas krāsas. Pirms gadsimta viņa vecmāmiņa audusi segu, kas 21. gadsimtā izskatās mūsdienīga un gluži kā jauna. Viņš prāto: kādreiz sievas paspēja lopus apkopt, maltīti pagatavot, veļu izmazgāt, bērnus izaudzināt un vakara skala gaismā, lūk, kādus rakstus izadīt. Vecais vīrs neuzskata, ka adīšana ir sievišķīga nodarbe, drīzāk māksla, tāpat kā ēdiena gatavošana. Bez talanta un milestības ne cimdiem, ne ēdienam klāt nevar ķerties. Viņš nopūšas un novērtē veikalā pirktu dziju – vienā vietā smalka, citā rupja. Vai tad tāda der adīšanai? „Tik zemas kvalitātes dziju savulaik vecenes ieguva, izārdot novalkātus brunčus un vecas zeķes. Tādi laiki pienākuši, nav vairs no kā cimdu izadīt. Jāpērk dārga lamas dzija,” teic Andrejs. Savulaik pēc jēru vilnas dzijas viņš braucis uz Pitalovu. Tagad dziju rūpīgi izmeklē visur, kur gadās būt. Vestes un šalles vairāk kā divās krāsās viņš neada, bet dūraiņus un zeķes gan darina četros piecos toņos. Viņam pašam tuvāki brūnie un pelēkie toņi, jo koši cimdi piestāv jaunajiem. Ja nepatik raksts vai krāsu salikums, viņš pats izārdot tikko uzadītus cimdus. Par novadiem raksturīgo krāsu gammu esot grūti spriest, jo vecos laikos ikviena sieviete cimdus centusies adīt tikai sev vien raksturīgas krāsas. Kāda nu kurai bijusi gaume un prasme.

Andrejs stāsta, ka par 17. gs. beigām vecāku dūraiņu muzejos grūti atrast, tāpēc senāki raksti tā arī palikuši nākamajām paaudzēm nezināmi. Tolaik sievietes ieadījušas cimdos priekus, bēdas un ģimenes vēsturi. Adīšana latvietēm bijusi meditātīva nodarbe. Cik gan daudz sirds siltuma mūsu vecmāmiņas cimdos atstājušas, prāto Andrejs. Adīšana prasa vēribu, zeķes var adīt pēc taustes, bet cimdu ne, visu laiku jāseko valdziņu garumam un krāsu pārejai.

Dzimta cēlusies no Kurzemes, bet savulaik kāds Alsungas muižnieks Andreja senčus pret medību suņiem iemainījis. Tā viņa vecvecvectēvs nonācis Latgalē. Andrejs agri zaudējis tēvu, Otrā pasaules kara laikā vācieši atkāpjoties nodedzinājuši māju, mamma no rīta līdz vakaram strādājusi kolhozā. Ģimene piedzīvojusi smagas dienas – atjaunojuši māju, kopuši lopus un dārzu. Vēlāk viņš studējis augstskolā un ilgus gadus bijis Lieparu ciema padomes priekšsēdētājs, bet vieglu mūžu neesot dzīvojis. Andrejs dzīvo viens un nekad arī nav bijis precējies. No mazām dienām pie smaga darba pieradis, vēl tagad dikā ne mirkli nevarot nosēdēt.

„Cimdi nenāk no vieglas dzīves. Kad visi mani mīļie izmīra, pa vienam apraku, vajadzēja kādu nodarbi, jo vislabākās zāles pret grūtsirdību ir darbs. Tā nu es ikvienu brīvu brīdi piepildīju ar adīšanu.” Dūraiņu adīšanai vīrs pievērsies ap to laiku, kad atjaunota Latvijas valsts un viņš devies pensijā. Tagad viņam ir dārzs, vairāki hektāri zemes, ko apstrādāt, un mājas darbi, tāpēc adīšanai vairāk brīvu brīžu atliek ziemā, kad agri satumst. Lielākoties viņš darina Latgales rakstus, jo tie sirdij tuvāki un, viņaprāt, skaistāki par citiem. Andrejs stāsta, ka ada bezmiega naktīs. Līdz vieniem strādājot, tad dažas stundas pasnaužot un atkal adot. „Man tāds raksturs. Nevaru ne mirkli mierā nosēdēt. Neesmu tā radis.”

Pa televizoru vien muļķības rādot un pa logu arī neesot ko redzēt. Kas atliek? Klausīties Latvijas radio 1. programmu un adīt. Kad secinājis, ka pa radio vienu un to pašu vairākas dienas pēc kārtas stāsta, izslēdzis arī to. Lai nedzīnkst ausīs un tukšumu nekuļ. Klusumā adīt ir labāk: var visādas domas izdomāt, atcerēties pagājušos laikus, ieklausīties sirdsbalsī. Lielā politika tik vecu vīru kā viņu vairs neinteresē. Andrejam mājās pašam sava politika. Dārzs jāravē, āboli jānovāc, kaķenei piens jāielej.

Andrejs rāda cimdus, kuru valnīti izadīta ozollapa. Tādus viņš prom nedodot, jo tiem jāpaliek Čakāņa uzvārda nesējiem un asinsradiniekiem. Tādu rakstu cimdā neviens nevarot tā vienkārši ņemt un izadīt. Popularitāti nemeklējot, bet tautās dažreiz adījumus palaižot. Kas gribot, atrodot viņu un nopērkot kādu pāri. Viņš neslēpj, ka ir viens no labākajiem rokdarbniekiem Latvijā.

Palūkojieties, vai kaut viens valdziņš ir garāks? Nē, visi vienāda platuma un garuma. Viņš pats to ievērojis tikai tad, kad bijusi pasta priekšniece – diža adītāja – norādījusi. „Neprotu ar rupjajām zeķu adatām cimdus noadīt. Tādus pie tirgus pārdod. Bāzīsi cimdā roku un tikai skaties, lai pirksts neiziet cauri.“ Vīrs uzskata, ka rokdarbus novērtē vien tie, kas prot saskatīt skaistumu dabā un dzīvē. Toties tiem, kas dzenas tikai pēc naudas un mantas, to vērtība paliek apslēpta. 2006. gada 26. novembra – svētdienas – priekšpusdienu Andrejs pavadīja Dailes teātra telpās, kur kopā ar vēl vienu adītāju prezentēja savu prasmī. Uz Rīgu Andrejs aizbrauca saņemt, līdz viņam bija no Balvu kultūras nama deļotājiem aizlienēts tautastērps. Dienu pirms aizbraukšanas viņš to bija uzvilcis un, kā atrādīdamies, pastaigājās pa Lazdukalnu. Andrejam bija balts kreklis, gaišas bikses un veste, izrakstīta josta, kājās paša adītas rakstainas zeķes. Galvā cepure, ap kaklu viņš apsēja košu lakatiņu. Dailes teātrī klāt nāca daudz cilvēku un sarunājās. Viņus interesēja, vai adīšana ir viegla, kur meistari ņem dziju, kas viņiem palīdz izdomāt rakstus. Vajadzēja sniegt intervijas arī žurnālistiem, stāvēt Baltijas pirmā televīzijas kanāla kameras priekšā. Andrejs Čakāns atzīstas, ka tāda uzmanība arī nogurdina: „Uzmanības centrā atradāmies nepārtraukti no pulksten 11 līdz trijiem dienā. Pēc tam gājām uz kafejnīcu, jo mute no nemitīgās runāšanas bija izkaltusi sausa.“ Viņš neslēpj, ka no Rīgas pārbraucis apmierināts un ar labu sajūtu sirdi. Adīšana viņa ikdienai ir neatņemama sastāvdaļa. Pats saka, ka bagātību ar to saņemt nevar, bet labam pabalstam naudas ir pietiekami.

DAUGAVPILS RAJONS

Adītājas: Aina Vovere, Marija Rimicāne, Regīna Rokjāne, Santa Rokjāne u. c.

Aina Vovere:

„Esmu skolotāja. Ceņšos brīvajā laikā kaut ko jauku uzmeistarot – biežāk tamborēju, citreiz arī adu. Paldies par piedāvāto iespēju realizēt savas idejas un prasmī, gatavojoties NATO samitam. Lai jums arī turpmāk veicas!“

Marija Rimicāne:

„Dzīvoju Daugavpils rajona Liksnas pagasta Munciņos, esmu pensionāre, ir neliela lauku saimniecība. Esmu aktīva sēņu, ogu lasītāja, brīvajā laikā atlicinu brīdi adīšanai.“

Regīna Rokjāne:

„Dzīvoju Daugavpils rajona Liksnā, strādāju banku sektorā. Aizrautīgi adu cimdus un zeķes. Lai cimdu skaistums un maigums sasilda jūs un iedvesmo jaunām iecerēm! Lai izdodas!“

Regīna Rokjāne

Santa Rokjāne:
 „Dzīvoju Daugavpili, strādāju par skolotāju, brīvajā laikā atlicinu brīdi adīšanai. Paldies par piedāvāto iespēju īstenot savas idejas un prasmis, gatavojoties *NATO* samitam. Lai ar turpmāk veicas tādu apjomīgu projektu īstenošanā!“

Santa Rokjāne:

PREIĻU RAJONS

Koordinatorē: Dina Švalbe, bērnu un jauniešu centra pulciņa skolotāja, Preiļu NVO centra brīvprātīgā darbiniece
Adītājas: Albīna Ancāne, Broņislava Liepsalde, Helēna Slice, Laima Vizma, Sandra Vigule, Svetlana Grīga, Valentīna Rocāne, Veneranda Grāvele u. c.

Preiļu adītājas

Jūlija sākumā notika adītāju pirmā sanāksme. Nākamajā pulcēšanās reizē noslēdzām līgumus, kā arī izskaidrojām prasības šī darba veikšanai. Adīšanā piedalījās Siļukalna, Rožkalnu, Upmalas, Rožupes, Rušonas, Preiļu rokdarbnieces, jo sevišķu aktivitāti izrādīja līvānietes. Vairums šo adītāju agrāk darbojās „Daiļradē”, kur apvienojās īsti amata meistari.

Albīna Ancāne (Santas Sergejevas raksts avīzei „Vakara Ziņas”, 2006, 29. aug.):

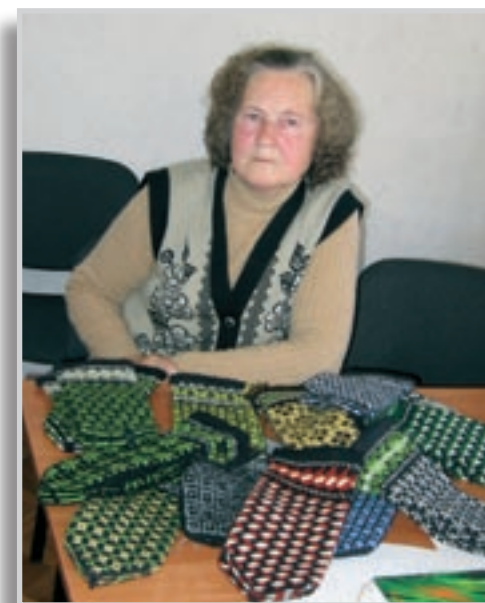
Amatnieku apvienībā „Daiļrade” Albīna Ancāne ir nostrādājusi 27 gadus un bijusi „Daiļrades” Preiļu nodaļas vadītāja. Dzīvokli visapkārt jaušama dažādu rokdarbu klātbūtne – gultas un galdu rotā Albīnas austās segas, bet istabas stūrī novietotas aužamās stelles, kurās top jostas, segas, paklāji, prievītes un citi rokdarbi. Albīna sākusī adīt jau agrā bērnībā. Tā kā viņa dzimusi un augusi piecu bērnu ģimenē, darba tikums un godprātīga attieksme pret darbu Albīnai jau šūpulī ielikta.

„Visu esmu apguvusi pašmācības ceļā – tagad man ir tautas daiļamatu meistaros nosaukums, audējas un adītājas piektā kategorija,” viņa uzskaita. Vaicāta, kādai jābūt gaisotnei, lai varētu adīt, Albīna norāda, ka fonā noteikti var darboties televizors: „Man patik raidījumi, kur stāsta taisnību.” Viņa neslēpj, ka vienmēr atbalstījusi taisnību politikā un cilvēku savstarpējās attiecībās.

Albīna pauž, ka ar saņemto pensiju paēst nevar. „Adīšana un aušana ir mans ienākumu avots. Katru gadu dodos uz visiem lielajiem tirgiem Rāmvā, Kīpsalā, Jūrmalā un Daugavpilī. Tā ir vienīgā iespēja, kā izdzīvot,” teic sieviete, kas bieži vien ir ceļā no Preiļiem uz Rīgu. Autobusa krēslā viņa nesēž laiski, bet gan ar adikli rokās.

Vaicāta, vai Latgalē vecākam cilvēkam ir iespējas nopelnīt iztikai, Albīnas acīs sariešas asaras: „Pensija ir maza. Kad 1990. gadā aizgāju pensijā, saņēmu 132 rubļus. Tagad mēnesī saņemu 86 latus. Jau divus gadus slimoju ar osteoporozi, zālēm vien mēnesī nepieciešami 40 lati. Ir dienas, kad ceļos piecos no rīta un līdz diviem naktī adu. Ārzemnieki iecienījuši adītus cimdus un zeķes, ko vedu uz Rīgas mākslas veikalu. Vietējie iedzīvotāji gan nevar tos nopirkt. Nabadzīgākie ļaudis cimdu un zeķu vietā iegādājas maizīti,” stāsta Albīna. Albīnas bērni Jānis, Anīta un Velta un trīs mazbērni ir viņas aroda mantinieki. „Meitas ir skolotājas: viena māca matemātiku, otra – darbmācību, bet dēls ir galdnieks. Viņš prot adīt un aust, arī saviem bērniem viņš pats izgatavojis stellītes.”

Dziju NATO samita dalībnieku cimdiem Latgales rokdarbnieces iegādājas vietējos veikalos. „Tajā sintētikas nedrīkst būt vairāk par 25%. Tēpat Preiļu vilnas apmaiņas punktā iegādājos simtprocentīgu vilnu. Esmu apņēmusies noadīt 25 cimdu pārus – 15 vīriešu un 10 sieviešu. Mums, visām adītājām, kas apņēmušās samita dalībniekiem adīt cimdus, jāievēro noteiktas prasības. Vīriešu cimdu garumam jābūt no 28 līdz 30 centimetriem, platumam – 12 centimetriem. Tādi paši noteikumi jāievēro, adot sieviešu cimdiņus, tikai izmēri ir citi. Cimdos noteikti jāieada Latgales novada – Rēzeknes, Preiļu, Ludzas – etnogrāfiskie raksti un krāsas,” atklāj tautas daiļamatu meistare. Vienīgais nosacījums – darbos nedrīkst parādīties pērķona un uguns zīmes. „Paņemu vienu cimdu rakstiņu un pārzīmēju to uz rūtiņu lapas, tā vieglāk adīt. Man labāk patīk Kurzemes novada lielle cimdu raksti nekā smalkie,” tā Albīna. Viņa reizēm ieklausās arī gaišreģu vārdos: „Gaišreģe man teica, ka pozitīvo enerģiju saņemu no tautiskajiem rakstiem.”

Albīna Ancāne

RĒZEKNES RAJONS

Adītājas: Ilona Ņikonova, Zuzanna Taukule, Paulina Pušmucāne, Mārīte Ikauniece, Irēna Erglāne, Veneranda Kurtiņa, Monika Šņukute, Lora Lozda, Anastasija Languša, Zinaida Ludborža, Helēna Goliņa u. c.

I. Sondores raksts avīzē „Rēzeknes Vēstis“, 2006, 20. jūl.:

„Jānoada 565 cimdu pāri, Rēzeknē šo uzdevumu veiks piecpadsmit adītājas, Viļānos septiņas. Lūk, ko viņas saka:

Ilona Ņikonova: „Līdz šim esmu adījusi cimdus tikai ar vienkāršiem rakstiem. Tagad mācišos sarežģītākus. Esmu māsaiņniece, kurai ļoti patīk rokdarbi, tāpēc jau gadu

Zuzanna Taukule

darbojos „Sidrabrasā”. Patīk tamborēt, izšūt krustdūrienā, veidot no pērlītēm ziedošus kokus. Daudz ko esmu apguvusi pašmācības ceļā, ļoti daudz ir iemācījusi rokdarbu skolotāja Ļubova Špundzāne. Skolā no šīs skolotājas esmu ieguvusi ļoti noderīgas prasmes.“

Zuzanna Taukule: „Adu jau no bērnības. Māte iemācīja. Viņa bija liela adītāja. Agrāk daudz cimdu adīju kāzām. Tagad pirksti nekust tik ātri, kā gribētos. Vienam cimdu pārim trīs dienas noteikti vajadzīgas. Arī redze vairs nav tik laba. Gadās ielaist kļūdiņas. Turklāt tik karsts laiks! Gribētos, lai viesi tos cimdus kādreiz arī rokās uzvilktu, nevis pēc kāda laika izmestu kā nederīgu mantu.”

Paulina Pušmucāne: „Arī man adīklis rokās jau no pirmajiem skolas gadiem. Vecākajām māsām palīdzēju pūram cimdus adīt. Dažādām godībām adīju. Agrāk cimdus ļoti daudz dāvināja. Pat saviem noligtajiem kalpiem saimniekam vajadzēja dāvināt cimdu un zeķu pāri. Cimdus centās adīt ļoti skaistus. It sevišķi koši, ar

krāšņu atkalnīti tie bija Latgalē. Adīšanai vairāk pievērsos, kad beidzu strādāt par skolotāju. Tad iestājos „Daiļradē”. Tagad pašu adītus cimdus maz dāvina. Tā ir tradīcija. Jaunatne tādus negrib, jo tie kožot rokā. Viņiem šie cimdi būs suvenīrs.“

Paulīne Pušmucāne (Santas Sergejevas raksts avīzē „Vakara Ziņas”, 2006, 29. aug.)

„Dzīves gudrību un tikumus viļāniete Paulīne Pušmucāne iemācījusies no savas mammas un vecmāmiņas – latgalietēm. Visu darba mūžu Paulīne strādājusi par matemātikas skolotāju, taču viņai ir perfekta vēstures zināšanas. Viņa zina daudz interesantu un nozīmīgu faktu par Latgali. „Man nepatīk, ka mūsu valsts politiķiem atmiņa ir par īsu. Viņi neatceras daudzus vēsturiskus notikumus,” norāda Paulīne.

„Mans tēvs un mamma dzīvoja 19. gadsimtā, tagad ir jau 21. gadsimts. Bērnībā gāju ganos, adīju un jostas pinu. Kā tad cimdus

Rēzeknes rajona cimdu adītājas

Paulīne Pušmucāne

un zeķes neadisi, ja rokas un kājas salst? Tiesa gan, tagad tos nopirkt iznāk lētāk, nekā iegādāties vilnu un kaut ko uzadīt. Taču senāk, Nikolaja pirmā valdīšanas laikā, nebija naudiņas, par ko pirkt zeķes un citus apģērba gabalus, tāpēc visu darināja paši. Mamma vienmēr teica: nestaigā pa ganiem bez rokdarbiem. Tā ņēmu līdz rokdarbus un pati mācījos jostas pīt. Iemācījos arī Latgales Aulejas jeb Ripsas tipa jostīnas darināt,” tā Paulīne, kas nopietni rokdarbiem pievērsusies, aizejot pensijā. Nu viņas stāžs ir jau vairāk nekā 20 gadu. „Kad vecākās māsas bija izmācījušās Preiļu lauksaimniecības skolā un iemācījušās jostas aust, arī mani tas ieinteresēja. Noskatījos, kā to dara. Kad aizgāju pensijā, sataisīju stellītes un sāku aust,” atminas pensionētā pedagoge. Paulīnes dzīves ceļš nav rozēm kaisīts: izšķīrusies ar vīru, mainījusi dzīvesvietu un palikusi viena. Taču sieviete nesūrojas par grūto likteni, norādot, ka galvaspilsētā cilvēki var iet uz teātri un operu, bet Latgales lauku ļaudis pievērsas adīšanai, aušanai un darbam ar citiem dabas materiāliem, tādējādi izbaudot skaisto radišanas prieku. Istabas stūrī stāv baltas stelles. „Daudz jostu esmu darinājusi. Pārdodu tās, jo dzīvošanai pietrūkst naudiņas.” Viņa spilgti atceras tēva 100. dzimšanas dienu, kad visiem atbraukušajiem 36 radiem dāvinājusi pa cimdu pārim. „Esmu darinājusi arī trīs tautastērpus, kurus esmu pārdevusi laikā, kad nezināju, ko uz galda likt. Zinu, ka viens manis darinātais tautastērps atrodas Rēzeknes muzejā. Lai arī tos esmu pārdevusi, vispirms šos tērpus nofotografēju, lai paliek par piemiņu,” stāsta Paulīne.

Šovasar pensionētā pedagoge Viļānos vadījusi aušanas pulciņu. Vaicāta, vai liels prieks, ka NATO samita dalībniekiem tiks pasniegti viņas darinātie dūraiņi, Paulīne saka: „Ne jau tiem samita dalībniekiem tie mūsu cimdi vajadzīgi, viņi tos iemetīs humānajā palīdzībā, un pēc kāda laika mēs tirgus laukumā redzēsim savus darinātos cimdīņus.”

Lora Lazda (Santas Sergejevas raksts avīzē „Vakara Ziņas”, 2006, 29. aug.):

„Dzimusi vienpadsmit bērnu ģimenē un augusi Balvu rajonā, nu jau 30 gadu dzīvo pašā Latgales sirdī – Rēzeknē. Jaunībā izmācījusies par adītāju un darinājusi jakas, mēteļus, cepures, cimdus, svārkus un citus apģērba gabalus. „Strādāju par adītāju Viļānos, gatavo produkciju sūtīja uz dažādām izstādēm, pat uz Krieviju. Izdomāju, ka pēc tehnikuma man vēl jāpamācās, un sāku studēt Politehniskajā institūtā neklātienē. Mācījos par trikotāžas tehnologu, taču darbu šajā jomā neatradu. Sāku strādāt sabiedriskās ēdināšanas nozarē,” atceras Lora, kura, lai arī krasi mainījusi profesiju, visu laiku pati savai ģimenei darinājusi apģērbu. „Savu ģimeni apģērbju no galvas līdz kājām.

Manai ģimenei drīzāk patīk mierīgas krāsas – brūna, zaļa, smilškrāsa, sarkana, dzeltena.” Lora strādājusi arī Rēzeknes militārā dienesta nodaļā, taču pērn, kad obligātais militārais dienests beidza pastāvēt, viņa palika bez darba. Sieviete gan par to nesēro, jo darba Lorai ir pilnas rokas. „Jāstrādā vīra lauku saimniecībā Rikavā un piepilsētas dārziņā. Ļaudis arī pasūta džemperus, jakas un zeķes.”

Pašlaik Lora aktīvi gatavo krājumus ziemai – vāra kompotus, marinē un sāla. Lora strikti ievēro noteikumus adītājam: „Abas ar māsu Irēnu Kupču, kas dzīvo Nagļos, kooperējāmies un apņēmāmies pa divām noadīt trīsdesmit cimdu pārus. Visiem cimdu rakstiņiem jābūt ļoti precīziem. Var nokļūdiēt par vienu cilpiņu, bet ne vairāk.” Šad tad Lora ada līdz pat vieniem naktī. „Nekad neesmu tāpat vien sēdējusi pie televizora ekrāna, man vajag, lai adiklis ir rokā,” sarunas beigās piebilst čaklā rokdarbniece.

Lora Lazda

VIDZEME

CIMDU VASARA

Galina Birkava, LLSA lauku
amatniecības konsultante Vidzemē

2006. gada novembrī Rīgā notika NATO samits. Viesu apdāvināšanai bija paredzēti etnogrāfiskie cimdi. Ideja dzimusi Valsts Aizsardzības ministrijā agrā pavasarī, 2006. gada maijā izsludināja atklāto konkursu pēc stingra nolikuma – pasūtījumu 4500 cimdu pāriem.

Jūnijā LLSA pakalpojumu kooperatīvs "Akorande" ieguva tiesības veikt pusi no pasūtījuma – 2250 pāru. Toreiz mēs nezinājām, kāda būs ļaužu atsauce, vai spēsim organizēt šo kustību Latvijā. Darbu sadalīja pa četriem novadiem, kurus vadīja lauku mājamatniecības projekta vadītāji Galina Birkava (Vidzeme), Anna Adijāne (Latgale), Raimonda Ribikauska (Zemgale), Ina Valtere, Iveta Meiere (Kurzeme), Gunta Laizāne ("Akorandes" vadītāja). Katrs novada vadītājs veica milzīgu organizatorisko darbu: iekustināja provinces ļaudis adīšanai trijos viskarstākajos vasaras mēnešos, lai viņi parādītu savu amata prasmi un nedaudz nopelnītu. Katram novadam bija jāuzada 563 cimdu pāri (to attiecība – 3 vīr. cimdu pāri: 2 siev. cimdu pāri).

Galina Birkava

Vidzeme

Uz mana galda bija Latvijas Aizsardzības ministrijas pasūtījuma nolikums ar drastiskiem noteikumiem, līguma un pieņemšanas–nodošanas akta veidlapu paraugiem. Būtiskais – kas ir etnogrāfisks? Viss, kam ir noilgums – izdzīvots, izvētīts, savākts un iedots muzeja inventāra numurs? Varbūt. Tomēr laiks un notikumi rada savas korekcijas. Būs profesionāli speciālisti, kas neatzīs vai kritizēs šo veikumu. Šis bija gadījums, kad tapa etnogrāfija ar mūsdienu piesitienu. mēs galvenokārt balstījāmies uz Mirdzas Slavas un katra paša iekrātajiem materiāliem, ja tādi bija.

Svarīgs bija katrs nolikuma punkts:

- par materiālu (skaistais akrils bija jāatliek malā),
- par izmēru (sieviešu vai vīriešu, vai pa vidam),
- par rakstu veidošanas principiem (dažs labs iekšis tika pārādīts),
- par marķējuma zīmes izvietojumu (vairākus desmitus pārus es pāršuvu),
- par termiņu – regulāra, sistemātiska darbu pieņemšana un kontrole.

Atsaucība bija liela, taču šī informācija bija jāsniedz katram individuālam personīgi. Liela loma šeit bija katram pulciņa vadītājam un viņu zināšanām. Darba gaitā es sapratu, ka, lai arī ir nolikumi, priekšraksti, amatu mācību materiāli, tomēr neizbēgami būs pretrunas, jo:

- bija profesionāli sagatavotas adītājas,
- bija adītājas – autodidakti, tomēr visu mūžu veidojušas savu amata prasmi.

Galvenā dominante – materiāls, izmēri, kvalitāte. Pieturējāties pie etnogrāfijas, tomēr palieku pie pārliecības, ka tai bija mūsdienīgs piesitiens.

Rezumējums

Lieli kopīgie darbi apvieno ļaudis un viņu vadītājus. To varētu nosaukt par Latvijas lauku mājamatnieku kustību:

- Bija konkrēts mērķis – valsts pasūtījums! Tas skan lepnī.
- Varēja lietderīgi izmantot savas zināšanas.
- Piedalīšanās cimdu tapšanā paaugstināja pienākuma izjūtu un pašapziņu.
- Radās papildu ienākumi ģimenes budžetam.
- Iekustējās viensētas, vienota vēsma caurstrāvoja provinces.

Pēc četriem mēnešiem, kad pasūtījums nodots un pieņemts, novada grāmatvadība sakārtota, autoriem nauda pārskaitīta, pasākuma beigās pagurusi līdz nemanai, apsolos – nekad vairs neorganizēšu šādus pasākumus! Pāiet laika sprīdis, es satieku savus cimdu ļaudis, redzu viņu starojošos skatus un mani sasilda klusi pasacītie siltie vārdi: “Paldies jums par toreiz doto iespēju!” Mans dotais solījums sāk nemanāmi sarukt kā lāstekas pavasara saulītē...

Mūsu patiesā vērtība ir pats cilvēks un viņa roku veikums. Cienīsim, godāsim un mīlēsim viņus! Palīdzēsim viņiem!

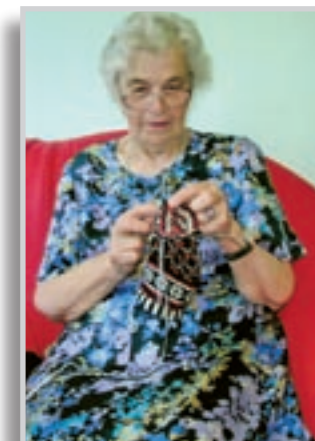
Pateicības:

- manai cimdu konsultantei, amata meistarei Daimonai Krastai, Valmieras rokdarbu pulciņa “Atvasara” vadītājai;
- Valmieras novadpētniecības muzeja vadībai par atsaucību, par muzeja telpu izmantošanu;
- Valmieras pilsētas pašvaldībai par sagādāto transportu NATO samita cimdu nogādāšanai uz Rīgu;
- maniem tuvākajiem palīgiem: Renātei Pilīpai (Alūksne), Birutai Mežalei (Cēsis), Birutai Višņakovai (Gulbene), Vandai Podiņai (Madona), Inesei Pētersonei (Valka), Inesei Kauliņai (Smiltene), Ingūnai Liepiņai (Ramatas pag.), Inai Krēsliņai (Dikļu pag.);
- visām Latvijas cimdu adītājām;
- Rasmai Freimanei, LLSA priekšsēdētējai. Viņa ir mūsu nemiera sējēja! Visa gals un sākums! Visam gals un visam sākums!

Valmieras rajona cimdu adītājas:

- Milda Danovska (Valmiera), 18.01.1925.;
- Ruta Zāgere (Matīšu pagasts), 14.04.1930.;
- Ilga Ārija Aldiņa (Vaidavas pagasts), 31.08.1931.;
- Irma Gulbe (Dikļu pagasts), 31.05.1935.;
- Daimona Krasta (Valmieras pagasts), 22.12.1936.;
- Ludmila Ozola (Sēļu pagasts), 10.08.1947.;
- Mārīte Adlere (Dikļu pagasts), 15.10.1952.;
- Daiga Lazdiņa (Vaidavas pagasts), 15.10.1968.;
- Ramatas pagasts, četras adītājas

Ilga Ārija Aldiņa

Daimona Krasta

Irma Gulbe

Daiga Lazdiņa

Mārīte Adlere

ALŪKSNES RAJONS

Koordinatoras: Daiga Sliņķe, Alūksnes rajona sieviešu apvienības „Katrīna” vadītāja, (tāl. 26808175, Daiga.slinke@aluksne.lv), TLM studijas „Kalme” vadītāja Renāte Pilipa

Adītājas: Elita Salaka, Irina Golika, Rita Rubene, Silvija Urtiņa, Margrieta Skrīvele, Madara Sudāre un Biruta Augstkalne u. c.

M. Sudāre, Ikars, I. Volika no kr. priekšā B. Augstkalne

Daiga Sliņķe:

„Fakts, ka alūksnietēm, kas sevi uzskata par vidzemniecēm, būs jāada Latgales novadam raksturīgie cimdi, sievas nesamulsināja, jo labam adītājam nav būtiski, kādu musturu veidot. Vissarežģītākie viņām šķiet Kurzemei raksturīgie cimdu raksti. Kurzemieku cimdi ir tik grezni, ka vienkāršais vidzemnieks tādus ada vienīgi intereses pēc, bet ne vairumā.

Kad lieta nonāca līdz dziju krāsošanai, alūksnietes daudz nelauzīja galvu, kā dabūt tieši tādu toni, kāds ir grāmatā redzamiem cimdiem. Kad tie tapa, zemnieku sievu rīcībā nebija ne ķīmisko krāsu, ne balinātāju un kodinātāju. Krāsošanai izmantoja dabiskās krāsvielas, kādā krāsā nu kurai tā dzija sanāca, tādā arī adīja. Turklāt jāņem vērā, ka grāmatās redzami cimdi ir pavalkāti un to krāsas – izbalējušas.

Toties pasūtījuma izpildes gaitā rosināja pārdomas par atbildību, ko rada dalība kopīgos projektos. Katra šāda darba sākumā ir sarunas, kurās projekta dalībnieki vienojas, cik daudz katrs ir gatavs paveikt kopējās lietas labā. Diemžēl allaž atrodas kāds, kurš vairāk domā par paredzamo peļņu nekā par savām iespējām izpildīt saistības. Projekta gaitā šie cilvēki saprot, ka tomēr nevar paveikt apsolīto, un viņu vietā darbs jāpadara citiem.

Sievas pārrunāja arī to, kāpēc daudzas rokdarbnieces joprojām nav reģistrējušās Valsts ieņēmumu dienestā kā individuālā darba veicējas. Protams, šis solis uzliek par pienākumu kārtot dokumentāciju, sekot līdzi grozījumiem likumdošanā un regulāri atskaitīties par savu biznesa darbību VID. Tomēr tas dod cilvēkam arī lielu brīvības un drošības sajūtu: viņš var bez problēmām piedalīties tirgos, viņš var reklamēt savu produkciju laikrakstos, internetā un televīzijā, viņš var meklēt biznesa kontaktus Latvijā un ārzemēs, viņš var attīstīt vispārgalvīgākās projektu ieceres. Ja cilvēkam izdodas pārvarēt sākotnējās bailes un sākt savu biznesu, viņam ir visas iespējas piedzīvot satraucošo sajūtu, ko rada apziņa, ka piedāvātā prece ir pieprasīta un to var pārdot par tādu cenu, kādu cilvēks uzskata par savam ieguldītajam laikam un darbam atbilstošu.

Silvija Urtiņa

Margrieta Skrīvele

Renāte Pilipa:

„Mums visiem pieder debess atspulgs Alūksnes ezerā, dūmakainie rīti un vakari Ziemeļvidzemes laukos un pļavās. Te mēs smeļamies krāsu daudzveidību. Gatavojoties NATO samita cimdu adīšanai, pētījām vairākas cimdu rakstu grāmatas. Alūksnes tautas lietišķās studijas „Kalme” dalībniecēm vienmēr ir komandas darbs. Adītājas Silvija Urtiņa, Biruta Augstkalne un Irina Volika nevēlējās krāsot dziju, jo tā ir liela atbildība gan par toni, gan krāsas noturību. Viņu vietā šo darbu veica studijas vadītāja Renāte Pilipa. Savukārt adītājai Margrietai Skrīvelei dziju krāsoja meita Mudīte Pētersone, kura šo darbiņu veica, stingri pieturoties pie instrukcijām. Visām adītājām galvassāpes radīja cimdu noraukšana un precīza iekšņa izadīšana, kā arī valdziņu aprēķināšana noteiktajam izmēram. Bija daži raksti, kurus nācās izārdīt vairākkārt un atkal adīt no jauna. Madaras Sudares galvenais palīgs bija 10 mēnešus vecais dēliņš Ikars, kuram patika mudžināt dziju un spēlēt ar adatām. Silvija Urtiņa noadīja visvairāk cimdu. Viņa teica: „Ja tu man sākumā teiktu – noadi 30 cimdu pāru, es tev parādītu durvis.”“

Elita Salaka

CĒSU RAJONS

Koordinatore: Biruta Mežale

Adītājas: Veronika Saleniece, Marija Buceniece, Janīna Rūnika, Mirdza Libiete, Daina Lielbārde u. c.

Marija Buceniece, Veronika Saleniece

Biruta Mežale (pierakstīja Iveta Meiere): „Mirdza Libiete ir uzrakstījusi daudz vēstuļu par radošajām sievietēm laukos. Viņa ir liela adītāja, tautas daiļamata meistare, vēl joprojām strādā par latviešu valodas skolotāju. Viņa noorganizēja tējas pēcpusdienu visām Cēsu adītājām un pati vadīja šo pasākumu. Vispārēju sajūsmu izraisīja cimda formā izceptā kūka, ko šajā tējas pēcpusdienā nobaudīja visas adītājas. Katra adītāja pēc šīs tikšanās saņēma Birutas Mežales dāvanu – fotogrāfiju no cimdu izstādes.“

Janīna Rūnika

Janīna Rūnika (Piebalgas iela 79, Cēsis, tel. 4127341) Dzimusi 1922. gada 28. martā Kaives pagastā. Viņa ir visvecākā cimdu adītāja Cēsu rajonā. Janīna uzadīja 16 cimdu pārus. Viņa bija viena no pirmajām, kas atsauca aicinājumam adīt cimdus. Izaudzina trīs bērnus un vienu audzubērnu. Janīnu aizrauj puķkopība. Cimdiem krāsas viņa noskata, vērojot irisu dobes. Janīna atceras daudz dzejoļu no galvas un prot tos izteiksmīgi noskaidīt. Viņa piedalās visās sabiedriskajās aktivitātēs.

Marija Buceniece:

„Paldies par iespēju iepazīt Latgales rakstus. Agrāk vairāk saskāros ar Vidzemes rakstiem. Savus pirmos cimdus esmu uzadīju jau septiņu gadu vecumā. Rokdarbi ir mans vaļasprieks. To man iemācīja mana auklīte. Nodarbojos ar aušanu, adīšanu un izšūšanu. Rakstu izcelsmi meklēju enciklopēdijās „Latvju raksti”, „Latvju rakstu ABC”, kā arī grāmatās „Latviešu rakstu zīmes” un „Cimdu raksti”. Interesanti bija uzzināt, ka Latgales raksti radušies no Saules un Mēness zīmēm. Abas zīmes papildinot visos virzienos, radušies dažādi skaisti raksti. Novadiem atšķirīgas ir dažas krāsas, taču lielākā daļa ir kopīgas, neliela atšķirība ir nokrāsās. Man pašai tuvākie ir Vidzemes silto krāsu toņi: brūnie, dzeltenie un zaļie, bet Latgalē vairāk ir aukstie nokrāsu toņi. Zaļie toņi raksturīgi gan Latgalei, gan Vidzemei, tāpēc pārsvarā izmantoju zaļo toni. Dzijas toņus krāsoju pati, lai būtu noturīgi un spilgti. Interesanti bija rēķināt laiku: vīriešu cimdam paiet 16 stundas, savukārt sieviešu – 14 stundas. Adot ikšķi – katram ikšķim nepieciešama viena stunda, kaut gan tas krietni mazāks par pašu cimdu. Nepieciešamais dzijas daudzums sieviešu cimdam ir 80 gramu, vīriešu cimdam – 100 gramu dzijas.“

Paldies par iespēju pabūt Dailes teātrī *NATO* samita pasākumā! Cilvēkiem bija liela interese par mūsu darbu. Man pienāca klāt zēns, kurš dejo deju kolektīvā, lai uzzinātu kādas krāsas un rakstus labāk izmantot cimdiem, kurus uzvilkuši viņi dejos vienu deju. Latvijai raksturīgākais raksts tomēr ir un būs auseklītis.

Paldies Lauku sieviešu apvienībai, kas uzņēmās tādu iniciatīvu, lai īstenotu ieceru un nestu Latvijas lauku daiļamata un amata meistarību pasaulē.

Mārīte, Veronikas Salenieces meita:

„Esmu aprunājies ar mammu par *NATO* samita cimdu adīšanas laiku. Par rakstiem mamma stāsta, ka „tie ir galvā“ – šis tas pierakstīts no vecmāmiņām, kaut kas redzēts un patīcis, ir ieskatījusies arī grāmatā „Latviešu tautas raksti“. Rezultātā raksti likti krāsās, kamēr patīk, jo viens un tas pats raksts dažādās krāsās izskatās dažādi. Dzijas mamma īpaši nemeklē, jo, zinot, ka viņai patīk adīt, daudz krāsainu kamolu uzdāvina radi un draugi. Jānopērk tikai tumšās krāsas pamatam.

Agrāk pārsvarā visu adīja no aitas vilnas, tagad vairāk izvēlas pusvilnu u. c. mikstākus materiālus, jo cilvēkiem nepatīk, ka vilna „kož“ un gadās arī, ka nopērkamās krāsotās lauku vilnas dzijas plūk, ar tādiem cimdiem pikoties vis nevarēs. Pārsvarā ada savam priekam. Tie ir „mīlestības darbiņi“, un lielākoties tos uzdāvina, kā mamma saka, labiem cilvēkiem. Tādi bija arī samitam adītie cimdi. Protams, jāpateicas tiem cilvēkiem, kuri iesaistīja Latvijas sievietes šajā darbā, tā ceļot godā seno cimdu adīšanas mākslu un dodot iespēju arī nopelnīt. Samitam mamma uzadīja 32 cimdu pārus. Tika domāts, lai raksti būtu dažādi un neatkārtoti, paturot prātā, ka tā būs dāvana no Latvijas.

Kuriozu un anekdotisku piedzīvojumu mammai nebija, taču viens aizkustinošs pārsteigums gan. Vieni no uzadītajiem cimdiem ļoti patika kādai kundzei, un mamma viņai tos uzdāvināja. Cimda

rakstā bija mazi krustiņi. Vēlāk satiekoties, kundze mammai saka: „Es uz tevis adītā cimda skaitu Tēvreizi.“ Izrādījās, ka mamma, pati nezinot, bija rakstā ieadījusi tik daudz krustiņu, kas veidoja lūgšanas vārdu skaitu. Jāsecina, ka no sirds darītam darbam ir sava svētība, ko mamma novēl arī viņas adīto cimdu valkātājiem.“

Daina Lielbārde (Cēsu rajons, tālr. 4130384):

„Dzejolis veltīts *NATO* samita viesiem par lauku sievu adītajiem cimdiem.

Lai nesalst jūsu rokas ziemā,
Kad sals un aukstums atnāk ciemos,
Lai silda jūsu rokas raksti senie
Un krāsu prieks, kas tajos mirdz!
Ik cimdiņš mīlestībā adīts
Un glāstīts, krāsu krāsām savīts.
Lai siltumu ik sirdī jūt,
Jo Zemes mieru sargāt jūs!“

Veronika Saleniece

Mirdza Libiete

MADONAS RAJONS

Aditājas:

Zenta Šaicāne, Vilma Bērzone,
Veneranda Naļivaiko, Antra
Bajāre, Aija Ķimene, Ineta
Vigule, Anna Ziediņa, Marija
Novika, Vanda Podiņa, Ligita
Elksnīte, Ausma Grīņšpone.
Uzadīja 138 cimdu pārus.

Zenta Šaicāne, Antra Bajāre, Veneranda Naļivaiko,
Vanda Podiņa,

Ilga Bērziņa, Aija Ķimene, Antra Bajāre,
Zenta Šaicāne, Ināra Zepa

Ineta Vigule

Aija Ķimene

VALKAS RAJONS

Koordinatore: Ženija Daudziete

Aditājas:

Gaida Leimane, Ārija Romanovska,
Inese Kauliņa, Inese Pētersone,
Maija Saldūksne, Ruta Štrāle, Vallija
Garsele, Sarmīte Dille, Ilze Kalnīte
u. c.

Palsmanes aditājas

Valkas aditājas

Gaida Leimane:

„Mēs, trīs TLMS „Smiltene” dalibnieces, iesaistījāmies cimdu adīšanas kampaņā augustā. Adīšanai vairs nebija palicis daudz laika. Sākumā grūtības sagādāja garuma un platuma attiecības, taču ar to ātri tikām galā. Kopīgi noadījām 13 pāru cimdu (Gaida četrus pārus, Ārija sešus pārus, Inese trīs pārus). Priecājamies, ka ar savu nelielo ieguldījumu piedalījāmies lielā pasākumā.“

Inese Pētersone:

„Kad 2006. gada vasaras tveice kaltēja visu, kas vien ir uz zemes, ļaudis laukos bažījās par izdegušajām ganībām. Manā zemnieku saimniecībā „kāds” bija visu saplānojis.

Enerģiskā Ženija Daudziete paziņoja par NATO samita viesiem domāto Latvijas etnogrāfisko cimdu adīšanu, un no manis gaidīja apņemšanos koordinēt čaklās adītājas. Atsaucība bija lieliska, un arī man dota iespēja adīt. Vasarā, kad laukos citi darbi darāmi!

Vairāk nekā desmit lopiem šajā vasarā elektriskais gans nebija šķērslis, lai tiktu pie sulīgāka zāles stiebra, un es pēc senām tradīcijām sēdos kā kārtīga ganu meita ceļmalā ar groziņā saliktiem kamoliem, adīkli rokās un ganīju savus lopņus, dziedādama:

„Es savam tautiešam
Zirņu ziedus cimdos adu,
Lai tas mani tā glāstīja
Kā saulīte zirņa ziedu.“

Daudzus izbrīnīja šis skats, 21. gs. ceļmalā ieraugot ganu meitu, kas ada cimdu. Patiesībā viss notiek tā, kā pienākas bioloģiskajā saimniecībā. Rudenī bulļi nobarojušies apaļi un mīksti kā plūmes, un arī cimdi saadīti. Tā nu es nošāvu divus zaķus ar vienu šāvienu.

Prieku sagādāja arī iepazīšanās ar Vidzemes koordinatori Gaļinu Birkavu. Mums izveidojās ļoti jauka sadarbība. Tagad visās izstādēs ar kāru aci tveru cimdu. Cimdos esmu iemīļējusies, un tas ir uz mūžu!“

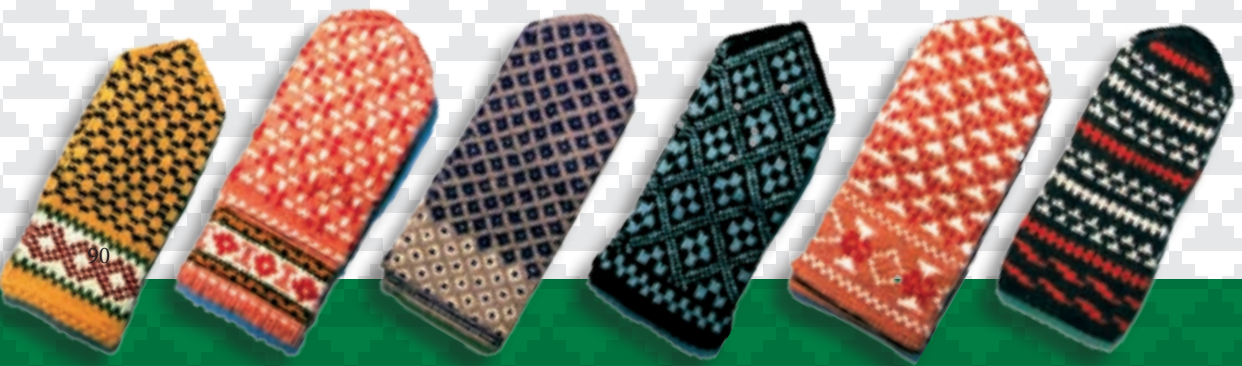
Birute Mežale Palsmanes pagasta sieviešu biedrības „Spēkavots” vārdā:

„Aicinājumam adīt cimdu NATO samita dalībniekiem pieteicās piecas Palsmanes pagasta sievietes. Iepazīstoties ar noteikumiem, noslēdza līgumu par 65 cimdu pāriem. Arī prasības, kas bija stingri noteiktas, sievietēm grūtības nesagādāja, ja nu vienīgi dzijas iegāde, kurai bija jābūt no vilnas. Par cimdu adīšanas tehnisko izpildi palsmanietes paldies saka daiļamata meistarei Aijai Jansonei, kuras vadībā bija mācījušās iepriekšējos gados.

Adītājas bija nedaudz samulsinājis fakts, ka vidzemniecēm jāada Latgales novada raksti un jāizmanto arī šim novadam raksturīgās krāsas. Taču tagad viņas jūtas gandarītas, jo ir kļuvušas savā pieredzē vēl bagātākas un zinošākas.

Adītājas teic, ka adot domas aizvijušās kā dziju kamoliņi – kas būs manu cimdu nēsātājs, vai viņš sapratis un novērtēs manu darbu, kādas būs valkātāja izjūtas. Cimds – tas ir siltuma, drošuma simbols. Tāpēc katru cimdu apmīloja ar domu, lai nēsātājs ir tik stiprs, lai izdotos panākt, ka pasaulē valdītu miers.

Rokdarbniecēm adīšana ir viņu sirdslieta, un, kas nāk no sirds, tas nevar aiziet nebūtībā, tam jāiekrit sirdī. Adītājas saka paldies Palsmanes pagasta padomei par transportu. Par iespēju parādīt savas prasmes skaistos adījumos paldies šīs akcijas organizatoriem, paldies LLSA par doto iespēju!“

VALMIERAS RAJONS

Koordinatore: Gaļina Birkava

Aditāji: Gunta Kalniņa, Vija Jaunalksne, Valda Auziņa, Sandra Zālīte, Zenta Rudzīte un Ilga Tauriņa u. c.

Laura Rence (raksta fragmenti no avīzes „Liesma”, 2006, 1. aug.):

„Ramatas aktīvākajām sievietēm šis ir aizņemts gada periods. Papildus ikdienas pienākumiem, mājas un dārza darbiem, ogu lasīšanai, sulu spiešanai viņām atliek laiks arī noadīt pa vairākiem cimdņu pāriem rudenī gaidāmā NATO samita dalībniekiem. Ramatā projektā iesaistījušās sešas adītājas –

Gunta Kalniņa, Vija Jaunalksne, Valda Auziņa, Sandra Zālīte, Zenta Rudzīte un Ilga Tauriņa, katra apņēmusies līdz pirmajam oktobrim noadīt vairākus cimdņu pārus, no kuriem daži jau gatavi. Kā stāsta projekta dalībiece Gunta Kalniņa, cimdņi jānoada ļoti precīzi. Noteikumos ir norādīti precīzi izmēri sievietes un vīriešu cimdņiem, materiālam jābūt ne mazāk par 80% vilnas. Rakstam un krāsai jāatbilst Latgales etnogrāfiskajām tradīcijām. Gunta piedalīties projektā piekritusi, jo labprāt nodarbojas ar dažādiem rokdarbiem, iesaistījusies arī aušanas kursos, bieži iepriecina pagasta iedzīvotājus ar dažādiem floristikas brīnumiem. Pensionāre Valda Auziņa stāsta, ka labprāt pieteikusies projektā, jo patīk adīt. Mājās glabājas jau vairāki cimdņu pāri, tamborētas galda segas un spilvendrānas, taču speciāli NATO samitam cimdņi jāada ar sevišķu precīzīti. Valdas kundze stāsta, ka adīt iemācījusies agrā bērnībā.“

Gaļina Birkava

KĀ TAS VISS BEIDZĀS

Gunta Laizāne, kooperatīvās sabiedrības “Akorande” valdes priekšsēdētāja (Bauskas rajons, Īslīces pagasts, Bērzi):

„Lauku mājamatnieku kooperatīvā sabiedrība “Akorande” startēja Aizsardzības ministrijas izsludinātajā konkursā par dūraiņu adīšanu NATO samita Rīgā dalībniekiem. Kā kooperatīva vadītājai man tas bija pirmais tik atbildīgais darbs. Sākumā ar bažām domāju, vai spēsim izpildīt tik apjomīgu darbu, taču izrādās, ka varējām pat vairāk! 2550 dūraiņu pāru tāds nieks vien bija! Galvenais, lai arī papīri būtu kārtībā. Tas man aizņēma daudz laika un negulētu nakšu, jo nebija pārliecības, vai viss tiek pareizi darīts. Tā bija laba pieredze kooperatīva vadīšanā. Kopā strādājot, izveidojās laba komanda.

Uzadīt ir viena lieta, taču kur nu vēl cimdu skaitīšana un pakošana pa pieciem pāriem vienā sainīti! Un vēl – atsevišķi jāsaiņo vīriešu un sieviešu cimdi. Rīgā, Augstākās izglītības padomē, kur saveida visus dūraiņus, satikāmies piecas koordinatore – es, Anna Adijāne, Ina Valtere, Gaļina Birkava un Iveta Meiere – un tad tik skaitījām, un pakojām. Vajadzēja piešūt arī zīmītes, ka tas ir roku darbs un ražots Latvijā. Bija jāizdomā, kā aizgādāt šo svarīgo kravu uz Aizsardzības ministriju. Šajā lietā izpalīdzēja Annas dēls ar kursabiedru, kuri mācījās Rīgā, jo tie koferi ar dūraiņiem bija patiešām smagi. Labi, ka ir saprotoši dēli!”

Iveta Meiere, LLSA Amatniecības un mākslas nodaļas koordinatore:

„„Cimdu bums”, „cimdu trakums”, „samita cimdi” – šie vārdu salikumi pagājušo vasaru skanēja no mutes mutē. Latvijas Lauku sieviešu apvienībai tas bija satraucošs laiks – bija ātri jāapzina adītājas, jānodibina kooperatīvs „Akorande”, jāsagatavo dokumenti un cimdu paraugi iesniegšanai Aizsardzības ministrijas konkursam. Bija jānoskaidro, cik daudz cimdu pāru katra adītāja spēš noadīt, jāizskaidro adītājām cimdu adīšanas nolikums, jāpalīdz atrast labākos cimdu rakstus, dzijas. Domājām par cimdu kvalitāti. Reizēm pat risinājās karstas pārrunas par to, cik stingri vērtēsīm adītāju paveikto. Vēl tagad atceros Sabiles amatniecības centra vadītājas Inas Valteres televīzijā izskanējušo interviju, kurā viņa teica slavenos vārdus: „Nu, ar tik švaki noadītiem cimdiem var braukt uz mežu malku cirst...” Šīs intervijas atskaņas saklausīju pat Žurkas Kornēlijas sacitajā uz Nacionālā teātra skatuves.

Lepojamies, ka centāmies kvalitātes latīnu turēt augstu, jo cimdi taču aizceļoja uz tālām zemēm. Ļoti labi atceros masu mediju uzlidojumu manam telefonam, tikko uzzināja, ka kooperatīvs „Akorande” uzvarējis cimdu konkursa pieteikumā Latgales un Kurzemes sieviešu un vīriešu cimdiem. Telefons kļuva gluži vai karsts no dažādu avīžu, žurnālu, TV un radio žurnālistu zvaniem. Vajadzēja atbildēt par adītāju vecumu, cimdu adīšanas ātrumu, rakstiem. Bieži vajadzēja sarunāt intervijas ar adītājiem. Daudzi vēlējas, lai sameklēju adītājus iespējami tuvu

Rīgai. To bija grūti izdarīt, jo dūšīgākās adītājas dzīvo tālu no Rīgas.

Traks darbs bija cimdu pakošana un skaitīšana. Vairākas reizes pakas pārskaitījām. Lai uzadītie cimdi paliktu atmiņā, pirms iepakojšanas lielajās somās centos cimdus nofotografēt. Lai tas veiktos ātrāk, fotogrāfiju pa pieciem pāriem kopā. Toreiz es vēl nezināju, ka mūsu dūraiņus nofotografēja katru pāri atsevišķi un ievietoja NATO samita mājaslapā www.rigasummit.lv. Man ir liels gandarījums par lauku sieviešu kopīgi paveikto darbu, kas radījis tik lielu rezonansi sabiedrībā.“

Cimdu adītājas Dailes teātri. NATO „Atvērtā māja”

Iveta Meiere, LLSA Amatniecības un mākslas nodaļas koordinatore:

„Divas dienas pirms NATO samita gan lielie, gan mazie Latvijas iedzīvotāji tika gaidīti atjaunotajā Dailes teātrī, īpaši izveidotajā NATO “Atvērtajā mājā”. Kopumā abās dienās Dailes teātri apmeklēja 7500 cilvēku, kuri aplūkoja izstādes, piedalījās dažādos pasākumos un īpašā loterijā. Loterijas balvās bija arī mūsu adītāju speciāli šim pasākumam sarūpētie cimdi.

Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga piedalījās daudzos “Atvērtās mājas” pasākumos un tikās ar to apmeklētājiem. Īpaši lielu interesi izpelnījās NATO informatīvā telts, kuru divu dienu laikā apmeklēja 4000 interesentu. Daudz rīdzinieku un viesu apskatīja dūraiņu adītāju veikumu, Dailes teātra ekspozīciju un fotokolāžas. Mans uzdevums bija apzināt un koordinēt adītājus, kuri būtu ar mieru braukt uz Rīgu demonstrēt savas adīšanas prasmes mākslinieces Kristīnes Jurjānes iekārtotajā istabā un atbildēt uz dažādiem jautājumiem. Man pašai šī improvizētā istabiņa ļoti patika – ar mīkstu dīvāniņu un melnu izbāztu kaķi pie tā. Vajadzēja izveidot grafiku, jo dienā bija paredzētas divas maiņas. Drosmīgie adītāji, kuri atsaucās aicinājumam: V. Podiņa (Vidzeme), A. Buša (Zemgale), Z. Vārpiņa (Kurzeme), S. Vigule (Latgale), M. Priedkalne (Kurzeme), A. Čakānis (Latgale), A. Kozlovska (Vidzeme), V. Saleniece (Vidzeme). Paldies viņiem par šo adīšanas mākslas prezentāciju!

Veikšanas 2006

Maratons galā

Līdz ar 9. Saeimas vēlēšanām sestdien politisko partiju priekšvēlēšanu skrējens ir galā. Cerams, ka nobalsot devies arī tu!

Un droši vien pēkšņi, ka vēlēšanu iznākums palūs pārsteigums nav sagaidāms: nākamās Saeimas un valdības aprīss rādās būs ļoti, ļoti krāšņs jau esošajām. Pēkšņi vēl turpina darbu līdzinājā valdība. Turpina partiju diskusijas par sadarbību, ņemot vērā vēlēšanu rezultātus. Jāgaida, kuru no politisko spēku priekšvēlēšanu kandidātiem Valsts prezidents Vaira Vīķe-Freiberga nominēs uzņemties Ministru prezidenta pienākumus. Viena no nākamās Saeimas un valdības priekšvēlēšanu un iekārtajiem darbiem – tās jāpabeidz valsts budžeta 2007. gadam.

Raibu raibie raksti

Tikai Kurzemes un Latgales goda cimdu pāri, bet kas par krāšņumi! Sieviešu apvienības „Akorande” rokdarbnieces NATO samita dalībniekiem jau saadījušas 2250 dūraiņus. Otrā pusē vajadzīgā cimdu skaita vēl top.

Sendik katrai meitai pūnā vajadzīga noadīt veltēt piedomēt cimdu pāri un raksti tā, lai raksti atbilstos. Viena – īpašu cimdu pāri – dāvināja līgavaiņam kā sadermānāns zīns, otrs vīram lika kāzās šis māģiskām zīmēm piedot. Cimdu došana

kāzās sauca par ziedotānu – pe pārtīm šķa gan rakstis, gan kāzu viesiem. Arī kopiem ziedoja cimdu! Galim gan tikai prievīt... Godu cimdu galos mīļa pulkuis: ja labi ieskailes fotogrāfija, tad tos var nozīrēt arī varīkiem NATO samitam adīts dūraiņu pāriem.

Predieljuma. Pūgijāšle noadītas raksti "Starp sevjiem" parakstis pam fotogrāfijas "Tis sveitj tāhiev" redzams pirms no labās Toronto Sv. Jāna Sv. L. draudzes mācītājs pūvēts Frīds Traugots Kveitbergs. Ahaingārnas par pūpūstūmū!

Cimdi NATO viesiem gatavi

Fakts
 + 2 250 cimdu pāri ir gatavi NATO samitam. Tās ir izgatavojušas sievietes no Kurzemes un Latgales apvienības „Akorande”.

Atbilstoši prasībām
 Cimdu pāri ir izgatavojuši sievietes no Kurzemes un Latgales apvienības „Akorande”. Tās ir izgatavojušas sievietes no Kurzemes un Latgales apvienības „Akorande”.

Мед и варезки для гостей саммита

Саммит НАТО в Риге пройдет с 18 по 20 февраля. В этот период в Риге пройдут различные мероприятия, посвященные саммиту. Одним из таких мероприятий является выставка, посвященная традиционному ремеслу – вязанию. На выставке будут представлены различные виды вязаных изделий, в том числе и традиционные латвийские шапки – дūraiņi.

Час

Альянс в Риге обогреют, и накормят...

Бесплатный проезд и подарки

KAS PAR NATO CIMDIEM TIKA PUBLICĒTS LATVIJAS MASU MEDIJOS

2006. gada vasara Latvijā pagāja, gatavojoties NATO samitam. Latvijas rokdarbnieču veikumu atspoguļoja gan vietējās rajonu avīzēs, gan lielākie Latvijas laikraksti latviešu un krievu valodā, piemēram, „Diena”, „Latvijas Avīze”, „Neatkarīgā Rīta Avīze”, „Čas”, „Vakara Ziņas” u. c., kā arī žurnāli, piemēram, „Leva”. Šis tautas mākslas fenomens piesaistīja arī pasaules plašsaziņas līdzekļu uzmanību. Aktuālākā informācija aizvien tika papildināta NATO samita mājaslapā www.rigasummit.lv.

Etnogrāfisko cimdu renesanse Latvijā (Informācija no NATO samita mājaslapas www.rigasummit.lv): „Latvijas daiļamata meistarū darinātajos dūraiņos atklājas Latvijas kultūras un etnogrāfisko rakstu bagātība. Cimdiem Latvijas tradīcijās ir svarīga, simboliska nozīme. 4500 unikālie cimdu pāri Vidzemes, Zemgales, Kurzemes un Latgales etnogrāfiskajos rakstos bija roku darbs, kas pasaulē tiek augstu vērtēts. Latvijas reģionos, kur ir mazāk adītāju, vienam meistaram iznāca noadīt pat 30 cimdu pārus. Savukārt ar adītājiem bagātākos reģionos viena meistara rokām tapa vidēji trīs pāri dūraiņū. Vidējais adītāju vecums bija 60 gadi. Jaunākajai adītājai bija 30 gadi, savukārt vecākajai dūraiņu meistarei bija 86 gadi. Lai uzadītu visus dūraiņus, iztērēja aptuveni 383 kilogramu vilnas dzijas. Lauku sieviešu apvienība „Akorande” adīja dūraiņus Kurzemes un Latgales etnogrāfiskajos rakstos, bet uzņēmuma „Ramid” rokdarbnieces adīja Vidzemes un Zemgales novada dūraiņus.

Katrs NATO Rīgas samita dūraiņu pāris pirms iepakošanas tika nofotografēts. Šīs fotogrāfijas ir pieejamas interesentiem NATO Rīgas samita mājaslapā www.rigasummit.lv. Šķiet, dūraiņu renesanse bija viens no spilgtākajiem notikumiem Rīgas samita sagatavošanas laikā. Pasaules plašsaziņas līdzekļu uzmanību piesaistīja tas, ka Latvijas cilvēki kopā gatavojās lielajam notikumam. Šis Latvijas darba un dzīves mākslas fenomens padarīja samitu neaizmirstamu viesiem un īpašu Latvijas vēsturē. Arī kultūras profesionāļi to ir augstu novērtējuši. Par tradicionālās kultūras mērķtiecīgu un veiksmīgu popularizēšanu NATO sanāksmes laikā Rīgā 2007. gada 18. februārī NATO valstu un vadību vadītāju sanāksmes organizācijas birojs saņēma Lielo folkloras gada balvu.“

AVOTI. KUR ADĪTĀJĀM MEKLĒT LATVIEŠU ETNOGRĀFISKO CIMDU RAKSTUS

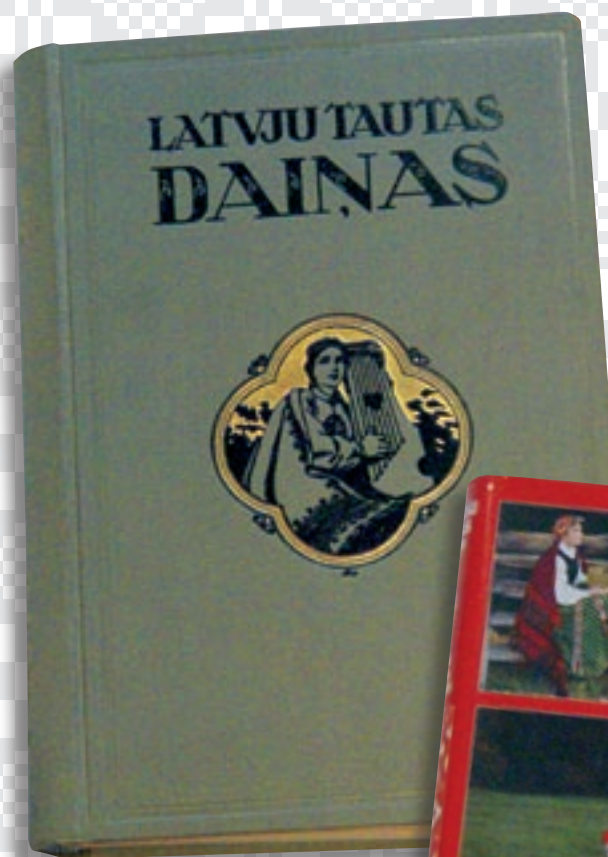
Baiba Vaivare, *Mg. art.*

Latviešu cimdu raksti ir atrodamī daudzos avotos: publikācijās – grāmatās, žurnālos, avīzēs, muzejos (Latvijas Vēstures muzejā, Latvijas Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā un novadu muzejos), kā arī privātkolekcijās. Pieejami ir gan cimdi vai to daļas, gan rakstraudži, gan arī klades ar pārzīmētiem rakstiem. Izmantojot šos avotus, ir jāņem vērā, ka **par etnogrāfisku cimdu uzskatāms cimd, kas adīts līdz 20. gs.**, savukārt par tā kopiju – cimd, kuru adot ievērots atbilstošs etnogrāfiskā cimda:

- **raksts** – vaļņa un delnas daļas (nereti saglabājušies tikai delnas daļas raksti),
- **tehniskais risinājums** – uzmetums, noraukums, adījuma blīvums, valdziņu skaits uz adatas, izmērs, raksta daļu atkārtojums,
- **materiāls**, tā rupjums – lauku dzija, nevis smalkā ķemmdzija vai sintētisks materiāls,
- **krāsas**, to attiecības – pēc iespējas precīzi toņi, saglabājot tumši gaišās un silti vēsās attiecības. Jāņem vērā, ka oriģinālais cimdiņš var būt izbalējis, gan valkājot, gan glabājot, tādēļ pieļaujami nedaudz spilgtāki toņi nekā oriģinālā. Ieteicams krāsot ar dabas krāsvielām.

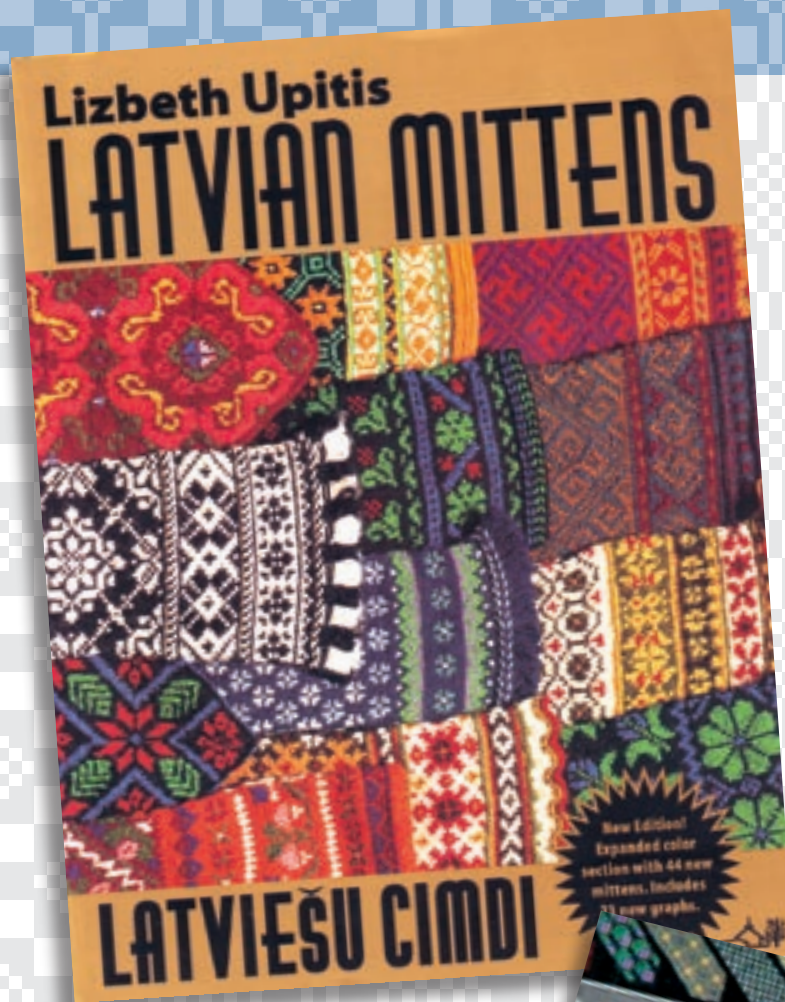
Ja nav iespējas vai vēlmes ievērot visas šīs prasības, cimdiņš vēl aizvien būs latvisks, taču ne vairs latviešu etnogrāfiskā cimda kopija. Piemēram, lieliskā, visu cienītā un mīlētā meistare Jette Užāne (Cimdu Jettiņa) adīja neatkārtojamus radošos cimdus. Tie visi ir latviski: dziļi sakņojušies latviešu etnogrāfisko cimdu tradīcijās. (Skat.: Cimdu Jettiņa / sast. M. Brancis. – R., 1997.)

Šeit tiek piedāvāti tie avoti (nepretendējot uz pilnīgi visu avotu uzskaitījumu), kur adītājas var atrast latviešu **etnogrāfisko** cimdu rakstus. Papildus pievienots īss komentārs par autoru, izdevumu un tā izmantošanas iespējām.

IZMANTOJAMĀ LITERATŪRA

1. Latvju tautas dainas / red. J. Endzelins. – 3. sēj.– Rīga, 1929. – 201.–221. lpp.
Rīgas pilsētas 3. vidusskolas skolotājas P. Grunvaldes raksts „Kā senā zeltene adījusi cimdus un zeķes”. Vēsture, adīšanas īpatnības novados. Melnbaltas un krāsainas ilustrācijas (cimdu rakstu zīmējumi pa rūtiņām). Rakstā un turpmākajās 10 lpp. publicētas dainas par adīšanu.
2. Latvju raksti: 1., 2. daļa – Paris, 1990. (2. atkārtotais izdevums)
Mākslinieka Riharda Zariņa zīmējumi pēc Valsts vēstures muzeja fondu materiāliem. Etnogrāfiskie tautastērpi, to vidū arī cimdi. Kvalitatīva poligrāfija, atbilstošas krāsas. Kurzemes (1. sēj.), Vidzemes un Latgales (2. sēj.) cimdu raksti, zīmēti pa rūtiņām, krāsaini.
3. *Caune A., Zariņa A.* Rīgas 13.–15. gs. vilnas cimdi // Latvijas ZA Vēstis. – Nr. 1. – Rīga, 1980. – 60.–69. lpp.
Senākie restaurētie adītie cimdi – Rīgas arheoloģiskajos izrakumos atrastie pirkstaini un dūraiņi. Augstvērtīgs zinātnisks raksts. Melnbaltas fotogrāfijas un labi uzskatāmi shematiski cimdu raksti pa rūtiņām. Cimda adīšanas gaita un krāsu salikums aprakstā.
4. Latviešu tautas tērpi: 1. d. Vidzeme. – Rīga, 1995.
Latvijas Vēstures muzeja izdevums. Zinātniski raksti par latviešu etnogrāfisko tērpu attīstību, valkāšanas tradīcijām Vidzemē. Etnogrāfiskie tērpi, arī cimdi no muzeja fondiem kvalitatīvās fotogrāfijās. Iespējams palielināt un adīt pēc fotogrāfijām. Laba poligrāfija (krāsas un bildes ašums).
5. Latviešu tautas tērpi: 2. d. Kurzeme. – Rīga, 1997.
Latvijas Vēstures muzeja izdevums. Zinātniski raksti par latviešu etnogrāfisko tērpu attīstību, valkāšanas tradīcijām Kurzemē. Etnogrāfiskie tērpi, arī cimdi no muzeja fondiem kvalitatīvās fotogrāfijās. Iespējams palielināt un adīt pēc fotogrāfijām. Labas krāsas.
6. Latviešu tautas tērpi: 3. d. Zemzeme. – Rīga, 2003.
Latvijas Vēstures muzeja izdevums. Zinātniski raksti par latviešu etnogrāfisko tērpu attīstību, valkāšanas tradīcijām Zemgalē, Augšzemē un Latgalē. Etnogrāfiskie tērpi, arī cimdi no muzeja fondiem kvalitatīvās fotogrāfijās. Iespējams palielināt un adīt pēc fotogrāfijām. Labas krāsas.
7. *Rubene E., Ivanova G.* Adījumu raksti un adīšanas tehnika. – Rīga, 1956.
Rokdarbu meistarē Ernās Rubenes un mākslas zinātnieces Gundegas Ivanovas pētījums par latviešu cimdiem. Adīšanas tehniku apraksti. Cimdu raksti zīmēti shematiski, pa rūtiņām.
8. *Slava M.* Latviešu rakstainie cimdi. – Rīga, 1990.
Etnogrāfes Mirdzas Slavas apjomīgākais pētījums par latviešu cimdiem, to vēsturi, tradīcijām. Vairāk nekā 400 krāsainu cimdu rakstu, liela daļa – delnas raksti kopā ar valnišiem. Raksti zīmēti pa rūtiņām. Poligrāfija – vāja (krāsas ir neprecīzas, atšķirīgas katrā metienā, tādēļ pilnībā pēc tām nevar vadīties).

9. *Upītis L.* Latviešu cimdi. Raksti un tehnikas. – Minesota, 1981.
Autore – amerikāniete, kura iemilējusi ne vien vīru latvieti, bet arī latviešu cimdus. Uzadījusi latviešu etnogrāfisko cimdu kopijas (apbrīnojami un apsveicami!). Izdevumā ir krāsainas fotogrāfijas un melnbalti raksta atšifrējumi pa rūtiņām.
10. *Grasmann M.* Mājturība: Tamborēšana un adīšana. – Rīga, 1992.
Mācību grāmata. Skaidri un viegli uztverami apraksti, kā uzadīt etnogrāfiskus cimdus – dūraiņus un pirkstaiņus. Melnbalti raksti pa rūtiņām, krāsainas cimdu fotogrāfijas.
12. *Sudmalis J.* Cimdu raksti. – Rīga, 1961.
Liepājas Vēstures un mākslas muzeja ilggadējā vadītāja Jāņa Sudmaļa vākums. Visapjomīgākais publicētais materiāls par Dienvidkurzemes 19.–20. gs. mijā adītajiem cimdiem (110 cimdu krāsās un vēl 13 lpp., kur apkopoti melnbalti raksti). Ļoti viegli izmantojams: ticamas krāsas, zīmēts pa rūtiņām.
13. *Cimdi. Dūraiņi.* – Rīga, 1999.
Grāmata no sērijas „Savpatna vērtība Latvija”. Grāmata – mākslas darbs. Cimdi filozofiskā aspektā. Kvalitatīvas etnogrāfisko cimdu fotogrāfijas. Palielinot var labi izmantot adīšanai.
13. *Историко-этнографический атлас Прибалтики.* – Рига, 1987.
Reta iespēja salīdzināt kaimiņu tautām līdzīgo un atšķirīgo. Etnogrāfisks pētījums. Latvijas, Lietuvas un Igaunijas tautastēri. Cimdi fotogrāfijās. Poligrāfiskā kvalitāte (krāsu ticamība, asums) – viduvēja. Pievienotas kartes (unikāls materiāls) ar cimdu kompozīciju veidiem, to izplatību.

Arhīvu un fondu materiāli

1. Latvijas Vēstures muzejs Pils laukumā 3, Rīgā
Cimdi pastāvīgajā ekspozīcijā. Muzeja veikaliņā par zemām cenām nopērkami kvalitatīvi un nereti citviet nepieejami muzeja izdevumi, kuros skatāmi arī cimdi. Muzeja fondos glabājas izcila cimdu kolekcija. Ļoti zinoši un pretimnākoši speciālisti – fondu glabātāji. Pakalpojumi (cimdu apskate, zīmēšana, fotografēšana) ir par maksu.
2. Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs Brīvības ielā 440, Rīgā
Muzeja pastāvīgajā ekspozīcijā dažās sētās ir cimdi. Fondos – cimdu kolekcija, kurā iekļauti etnogrāfiskie un 20. gs. adītie cimdi. Atsevišķā fondā ir no 20. gs. otrās puses līdz mūsu dienām adīti cimdi – no amata meistariem un studiju dalībniekiem iepirktie izstāžu darbi. Zinoši un laipni speciālisti – fondu glabātāji. Pakalpojumi pagaidām ir bez maksas.
3. Novadu vēstures un citi muzeji visos Latvijas novados
Cimdi ir sastopami vai ikviena muzeja kolekcijā. Jāpievērš uzmanība faktiem par cimdu adīšanas laiku, izcelsmes vietu un visu pārējo, ko vien var noskaidrot. Tas ne vien ļaus uzzināt to, vai cimdīnš ir uzskatāms par etnogrāfisku, bet arī krietni paplašinās redzesloku.

SUMMARY

Baiba Vaivare,
Master of Arts

This book is a team-work of authors. It notifies of a unique event –

* how Latvian country women (and some men) in an unbelievably short time were 'raised alarm' for an honourable job which helped our nation to be noticed among the others in the world.

* how 2250 pairs of mittens had been knitted during only some months as a present for the guests of NATO summit in Riga, 2006.

* how the co-operative society 'Akorande' formed by Latvia's Country Women's Union, after passing the competition organized by the Ministry of Defence, urged the knitters all over Latvia to single out mittens – the marvel of culture out of the storage of Latvian values.

* how country women like in the 19th century, meanwhile daily summer works knitted, knitted, knitted. They knitted magnificent Latvian mittens.

* how Latvian taste, trade skills, creative joy and warmth of their hearts had been taken out into the world. The world's most influential people in politics received those mittens as a present.

This is a peculiar story – the summer of 2006 is felt by the eyes of Latvian country women. The knitters' memories reflect the situation in the regions of Latvia – the life of country women, their thoughts and today's works.

The summer of 2006 in Latvia passed by getting ready for the NATO summit. The success achieved by Latvian needlewomen was shown in the local, as well as in the state newspapers (also in Russian), magazines, the mass media. This phenomenon of national art attracted also mass media in the world. The current information could be found on the website www.rigasummit.lv

The knitters of the women's union 'Akorande' have used 192 kg of wool for making 2250 patterned mittens from the regions: Kurzeme and Latgale. Each pair of them is unique and, moreover, shows up the richness of ethnographic patterns and Latvia's culture. A knitter's average age is 60; one pair of mittens had been finished within 2 days and so 3 pairs of mittens had been done by one master. Although there are separate people who managed to knit 25 and even more pairs of mittens.

The bureau of organization for NATO countries and governments' leaders meetings was awarded the Great Year's Prize of Folklore for successful and purposeful popularization of the traditional culture.

Latvian mittens: traditions of knitting, wearing and donating

The poet Imants Ziedonis has said:

'Latvians go out in the world with the patterned mittens and put them beside the Persian carpets, Indian and Japanese silk fabrics, Chinese porcelain, Russian wood-carvings, Brussel lace, filigree metal forgings of Caucasian peoples into the depository of people's cultural treasures.'

Latvian patterned mittens not only are practically used as a piece of clothing, but also they are a present (gift, blossom) with a deep, symbolic meaning.

Presenting of mittens is one of the most peculiar and beautiful manifestations of Latvian identity. In some of especially significant occasions the mittens being received as a gift were not worn, but handed over from one generation to another one.

Many Latvian folk songs give proof that mittens are closely connected to the nation's traditions, rituals of social life and feasts. As striking examples of that can be seen in the songs of engagement and wedding, more rarely – in those of funeral and christening.

If a young girl gave her boyfriend a pair of mittens – it was usually the sign of engagement. In order to have a happy and prosperous further life – more than 10 pairs of mittens had been knitted before the wedding. There had been cases with more than a hundred pairs of mittens in the dowry. The bride presented them to her bridegroom, his parents, the relatives and wedding guests. The bride donated mittens (by throwing them) when the newly married couple arrived home, in the yard they walked around the most important places for them and left the mittens at the well, in the bath-house, in the shed and the dwelling house; when entering the room – she left them at the hearth, on the stove. This ritual had to bring blessing (fertility, wealth, harmony) in the further life of the newly married couple.

Mittens had been given as a present in other feasts to show gratitude. At christening ceremony mittens were given to the Godfather, Godmother, the clergyman by the parents. Whereas for the funeral ritual more than 10

109

pairs of mittens were needed – for those who carted and carried the coffin, who dug the grave, who made the last speech at the grave. Those mittens, which were meant for the funerals, were knitted in darker colours – with patterns in brown, black, frequently with a light criss-cross pattern.

To get ready the dowry with mittens, girls started knitting at the age of 10, or even earlier. The first mittens took some weeks and they were not good enough for the dowry, but later they managed to knit a pair of mittens within a day.

The mittens for funerals the wives started to knit on the second part of lifetime. This tradition is still alive in some places of Latgale and Southern Kurzeme. A pair of mittens was also presented on significant social events, for example, they were given to a farrier when he shoed the horse for the first time. Latvian patterned mittens, their creators and wearers are worth admiring. It was already observed in 1841 by the German traveller and geographer J. G. Kohl:

‘Mittens are a very important part among other pieces of clothing and no other nation uses them in so much quantity as Latvians. To clothe hands seems as important as that of feet, legs; therefore they are always in mittens. When a shepherd is running after horses or oxen, his hands are clothed in mittens; a woodcutter is rarely seen without mittens as without an axe; even fellows while taking manure onto fields take pitch-forks with gloves as if they do it to keep their hands clean... Latvians consider mittens as a thing for gifts. Especially for weddings a great amount of mittens are made as presents. While knitting the brides themselves tirelessly invented thousands of patterns in the form of red stars, flowers, hooks.’

In Latvia the ancient gloves and mittens had been found in Riga during excavations. They are dated with the 15th century, but it is possible they have been knitted even earlier. Knitting needles which had been found give proof of the 14th century. They could have been the oldest knitted mittens in Eastern and Northern Europe. Message about knitted mittens in Lithuania dates with the 16th century, but in Estonia – the 17th century. Knitting was known in Southern Europe in the 7–8th centuries; in Poland 12–13th centuries, but there is nothing known about mittens. In Scandinavia the first mittens were made one-coloured, in needle wattle-work. Till the 18th century they were completely replaced by patterned ones (during 15th – 16th centuries both one-coloured and patterned were made and worn). Within time compositions of colours and patterns become much richer and splendid.

During excavations in Riga the mittens of the 15th century were found knitted from white sheep wool with lanes of red and black patterns. Their composition reminds of those magnificent groom’s mittens which had been made in the 18–19th centuries. It testifies of stability of traditions, reinheritance from one generation to another one.

Mostly geometrical pattern, seldom flowery and leaf motifs decorate Latvian mittens (Latgale, Southern Kurzeme). Mittens for work are knitted in small patterns by changing 2–3 coloured threads. This method made them thicker, warmer and more durable against wearing out. The border was knitted in a compact pattern in order to fit it for a hand.

For feasts the mittens are knitted in more splendid patterns: the patterns are larger, more complicated, with more beautiful borders, sophisticated colours are used. Sometimes the borders ended in rows of 2–3 coloured fringes. The signs used in patterns are pretty often connected to mythological or impersonated symbols of nature forces which safeguard and bring happiness.

During festivities, also in summertime men found it as honour wearing those splendid patterned mittens stuck behind the belt – as a magnificent accent which matched to greyish or white jackets. Anciently the basic colours which were used were – from white to black (everything that ‘belongs to a sheep’); for patterns – the red of madder, blue, yellow. The yarn was dyed with natural pigments.

Within centuries dyeing becomes more sophisticated, different plants have been searched for in order to get richer shades of colours, to form more striking compositions. In the middle of the 19th century when chemical dyes became popular, the colouring of mittens also changes – they become brighter.

The Ethnographical section of Latvia’s History Museum keeps one of the largest collections of mittens dated with 18–19th centuries (about 3000 pairs of mittens, socks their samples which do not recur). Different collection is kept in the Latvia’s Ethnographical Open-Air Museum (about 500 pairs of mittens). In Liepaja History Museum we can see the splendid mittens of Kurzeme (nowhere else found). Among 5500 patterns of mittens collected by ethnographer Mirdza Slava no one of them recurs.

Nowadays patterned mittens are still knitted and worn with pleasure. Splendid mittens are made as presents for guests of Latvia as an original symbol of culture.

Every schoolgirl has managed to knit at least one pair of mittens because it is included in the school programme as an obligatory part of home-economics. However, we have to admit that the most enthusiastic knitters are country women of respected age. It was demonstrated in the process of knitting mittens for the guests of NATO summit.

